

**S-A STINS DIN VIAȚĂ
MATEI CĂLINESCU**

Matei Călinescu, una dintre vocile literare marcante ale culturii românești contemporane, cu o carieră internațională impresionantă, s-a stins din viață, la vârsta de 75 de ani.

In memoriam ÎN » PAGINILE 6-7

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

**CRONICĂ
DE CARTE**

**Abel Tiffauges,
extended mix (I)**

Bogdan-Alexandru Stănescu

Vă mai amintiți frumoșii ani 2000, când devoram UNIVERS pe pîine, când gemelitatea lui Tournier bîntuia orice seminar de teoria literaturii?

ÎN » PAGINILE 10-11

NR. 234 » 27 iunie – 3 iulie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Cartea cu preț mic bate orice mic

Constantin Vică

Am înțeles că acest an a fost unul al dragostei adevărate: doar cine chiar e interesat de cartea scrisă a participat la Bookfest și a cumpărat. Mai puține mondenități, mai puține vedete, mai puțini cititori, dar mai aplicați.

ÎN » PAGINA 3

Young Romanian Art cu Mircea Nicolae

Constantin Vică

Mircea Nicolae e la Veneția și pregătește prima debarcare în forță a artei vizuale tinere românești exact în perioada Bienalei. Primul vernisaj va avea loc pe 5 iulie și va acoperi trei teme: *After 20 Years*, *Small Gestures* și *The City*.

ÎN » PAGINILE 8-9

CELEBRUL DISIDENT ANTICOMUNIST ADAM MICHNIK:

Dacă nu o să mai fie democrație, vom avea liniște și ordine ca în cimitir

» „Atunci cînd oamenii sînt înfricoșați, caută răspunsuri simple și dure. Iar naționalismul dă astfel de răspunsuri. Naționalismul spune întotdeauna că vinovați sînt străinii. Poate fi Moscova, poate fi Bruxelles-ul, pot fi evreii, pot fi masonii sau homosexualii.”

Mărturisile unui disident convertit reprezintă o selecție de eseuri din cele mai recente cărți ale lui Adam Michnik. Pentru lansarea acestui volum, Institutul Polonez, în parteneriat cu Editura Polirom, a organizat un turneu care a trecut prin Timișoara și Chișinău și, într-un final, a ajuns la Tîrgul de Carte Bookfest, pe 20 iunie.

Citiți reportajul și interviul realizate de Elena Vlădăreanu ÎN » PAGINILE 4-5

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Politică feminină vs politică masculină?

Lucian Dan Teodorovici

În Rwanda, după genocidul din urmă cu 15 ani, nu s-a ajuns la o democrație exemplară. Reveniți la putere, etnicii tutsi, cei care au fost decimați în timpul războiului civil de milițiile hutu, au interzis practic partidele acestei din urmă etnie, inaugurând un control politic sever într-un surogat democratic. Dar nu despre istoria recentă a Rwandei vreau să vorbesc aici. Neexemplară prin aproape nimic, această mică țară africană a venit cu o lege oarecum surprinzătoare, prinsă în Constituția din 2003, anume aceea care obligă ca măcar o treime din membrii parlamentului să fie de sex feminin. Ca rezultat, în prezent Rwanda este singura țară din lume în care ma-

ioritatea parlamentară e formată din femei. Motivația? Se consideră că femeile nu vor permite ca masacrele care vor marca pentru totdeauna istoria acestei țări să se repete.

Ce legătură are Rwanda cu România? Până la urmă, din fericire, nu prea are. Ideea pe care am dorit-o reținută însă e aceea că există un stat care, în urma unei istorii cumplite, a găsit să acorde femeilor șansa de a demonstra că pot administra și conduce mai bine decât bărbații, într-o atmosferă mai puțin încărcată de orgolii furibunde. În România, bineînțeles, nu s-a ajuns la asta. Cum-necum, s-a ajuns cumva parcă la opusul acestei idei, la o senzație generală, pe care presa n-are cum să n-o propage, că femeile din politica românească reprezintă un „rău”, pînă

și el caricaturizat, al societății în care trăim.

Asta e o prostie, firește. Dar reușita majoră în a impune o asemenea perspectivă le aparține actualilor guvernanți. Care parcă și-au propus scoaterea în piața publică a unor politiciene și sacrificarea lor în ochii electoratului și ai presei. Nu știu cum se face, dar printre cei mai ridiculizați oameni ai momentului le regăsim pe Elena Udrea,

Elena Bănescu, Monica Iacob Ridzi sau, „cal de bătaie” în special pentru președinte, Ecaterina Andronescu.

PD-L-ul a riscat cel mai mult pe linia unor personaje feminine care să reprezinte și vectori de imagine în același timp. Dar a riscat într-un fel care nu doar dezamăgește, ci chiar provoacă iritare. Elena Udrea ne-a obișnuit vreme de patru ani să fie o portavoce prezidențială aproape isterică, aruncînd pe piață zvonuri și bombe cu fisii întîrziat, cîștigîndu-și în felul acesta dreptul la o carieră politică spectaculoasă, pînă-n fotoliul suprem al unui minister altfel necesar, dar reinventat special pentru domnia sa.

Fata președintelui n-a fost lăsată să urce treptele devenirii politice asemenea unui politician obișnuit.

Impusă în conducerea organizației de tineret a PD-L, aruncată spre presă în momentul în care nu era deloc pregătită, Elena Bănescu s-a remarcat repede prin șiragul de perle oferit publicului larg. Și, de parcă asta n-ar fi fost de-ajuns, un întreg mecanism de partid a fost pus la dispoziție ei la recente alegeri, îndepărtîndu-i astfel pe mulți dintre susținătorii onești ai actualului președinte.

Monica Iacob Ridzi n-a fost o figură marcantă în PD-L. A reușit să devină recent, prin scandalul de la MTS care se desfășoară încă. Dar, mai rău, a reușit să impună totodată câteva întrebări: cum se face că o persoană de 32 de ani, prin nimic remarcată în spațiul public, cu unicul merit vizibil de a fi soție de primar, a devenit pe nepută masă ministru?; cum se face că aceeași persoană, care la o asemenea vîrstă politică și biologică ar trebui să dea dovadă de reținere, de o anume sfială chiar, așează o aroganță teribilă față de presă, de electorat, de parcă ar avea un „spate” politic indestructibil?

Riscul, spuneam, este mare. Chiar dacă în momentul actual nu e încă palpabil. Acela de a compromite, prin câteva exemple nefericite,

prezența feminină pe scena politicii autohtone. Nu avem nici un motiv să ne prefacem că nu există un misoginism mai mult sau mai puțin latent în rîndurile electoratului românesc. A existat dintotdeauna, ne mai trebuie multă vreme pînă cînd să nu judecăm politicienii pe criterii de gen. Cînd însă conjunctura sau iresponsabilitatea politică a unui partid creează și exemple negative în rîndul femeilor ajunse în funcții înalte, pericolul crește exponențial. Și absolut nemeritat.

Nemeritat pentru că, văzînd evoluția politică a unor doamne sau domnișoare precum cele mai sus menționate, sîntem imediat tentați să generalizăm pe criterii de sex, în timp ce nenumărații corupți, nenumărații ridicoli, nenumărații profitori din lumea noastră politică sînt priviți ca o fatalitate firească, fără a remarca, fără a ne interesa faptul că sînt bărbați. Și nu știu cum se face că pentru ei presa n-a organizat concerte publice sub sloganul „Gol!”, ei nu sînt taxați pentru vreun trecut de fotomodel sau altele asemenea, despre ei nu se prea aruncă vorbe cu privire la cei care i-au sprijinit în cariera...

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Trucaje și înscenări

Radu Pavel Gheo

Teribil de grea trebuie să fie viața de om politic! Degeaba muncești zi de zi (și uneori și noapte de noapte) pentru bunăstarea țării, înduri cu stoicism atacurile adversarilor politici și ale presei, îți sacrifici viața privată și bunăstarea... Recunoștința e mereu minimă, iar riscurile și dezamăgirile te copleșesc. Pe deasupra, nu de puține ori omul politic se trezește victima unor înscenări și trucaje care nu urmăresc altceva decît să-i distrugă imaginea publică.

Fenomenul e grav și pare să devină din ce în ce mai răspîndit în lumea contemporană. Nu demult, un cotidian autohton a publicat un material în care anunța că fostul ministru liberal al Muncii, Paul Păcuraru, s-a masturbat pe Internet, în fața unei camere web, în timp ce discuta cu o ființă de sex feminin prin serviciul de messenger. Ziarul mai informa că actul masturbatoriu a fost înregistrat, iar imaginile video au început să circule pe Internet. Contactat de presă, domnul Păcuraru a declarat că da, într-adevăr, a discutat pe Messenger cu doi tineri, un băiat și o fată, dar numai pentru că tinerii

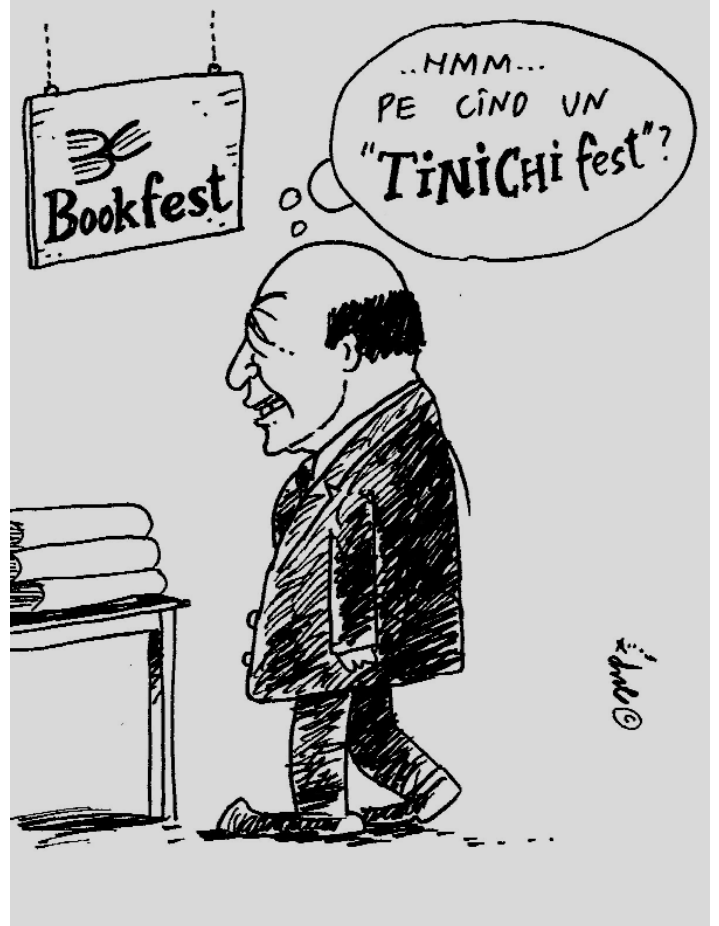
voiau să se întoarcă în țară și să-și găsească de lucru, iar el, ca un bun ministru al Muncii, interesat de destinul tineretului, voia să-i ajute. Atîta tot. Imaginile cu masturbarea sînt însă, cum spunea Domnia-Sa, o făcătură. Un trucaj. O înscenare. Ca să vedeți pînă unde merge ticăloșia onora: tocmai un om atît de bun, dispus să renunțe la timpul lui liber ca să pună mîna la propășirea tineretului, să-i îmbărbăteze cu o vorbă bună, tocmai el să cadă pradă unei asemenea înscenări și unui asemenea trucaj.

Măcar dacă ar fi un caz unic. Dar au pățit-o atîta alții... În toamna lui 2008, fostul ministru al Agriculturii, Decebal Traian Remeș (pe atunci încă în funcție), a fost filmat în timp ce primea un plic de la și mai fostul ministru al Agriculturii, Ioan Mureșan. S-a zis că în plic ar fi fost 15.000 de euro. Mai mult: pe postul național de televiziune s-a difuzat o înregistrare video în care Ioan Mureșan descărca, foarte sprintar, niște lăzi cu diverse produse la casa ministrului Remeș. Dar, după cum declara Norica Nicolai, pe atunci vicepreședintă a PNL, a fost „o înscenare de zile mari”. Așa pățesc oamenii de valoare: li se înscenează lucruri.

Iar dacă tot am început cu înscenările, nu pot sări peste înregistrarea în care o doamnă performa într-un automobil un sex oral de toată stima unui bărbat filmat ca în orice film pornografic: de la brîu în jos. S-a afirmat că respectiva doamnă ar fi Ana Birchall, șefa departamentului de Educație al PSD. Dar, desigur, nici filmulețul respectiv nu putea fi altceva decît o înscenare – una al cărei scop a fost atins, fiindcă de atunci cariera politică a doamnei Birchall a intrat într-un nemeritat con de umbră. Crudă soartă, crud destin: oamenii politici aflați în ascensiune cad mereu victimă unor astfel de înscenări.

Nu se întîmplă numai la noi. Recent un cotidian spaniol, „El Pais”, a publicat câteva fotografii de la o petrecere privată desfășurată în 2008 la vila din Sardinia a premierului italian Silvio Berlusconi. În fotografiile apar, pe lîngă Berlusconi, două tinere dezbrăcate și – după cum s-a scris – fostul premier ceh Mirek Topolaneck, complet gol și foarte vesel – atît de vesel cît poate fi un bărbat gol lîngă o tînră frumoasă și la fel de goală. Presupun că nu-i greu de ghicit ce a declarat domnul Topolaneck atunci cînd a fost întrebare despre fotografiile. „Eu sînt în fotografie, dar aceasta este trucată, imaginea nu este autentică.” Ceea ce dovedește că viața de om politic e grea pretutindeni, iar oamenii răi abia așteaptă să-ți însceneze ceva. Fiindcă mereu se vor găsi naivi care să se lase păcăliți de unii. Sau de alții.

SUPLEMENTUL LUI JUP

RAPORT FINAL

Cartea cu preț mic bate orice mic

Pe parcursul Bookfest, ajuns la a patra ediție (17-21 iunie), câteva întrebări m-au urmărit: micii sînt o marcă a industriei editoriale românești?, de ce există spații de dezbatere unde nu dezbate nimeni?, care e prețul de producție al unei cărți dacă poți face reduceri de 70%? Nu am putut să nu remarc, în primele zile, cît de aerisit a fost tîrgul. Cînd am citit declarațiile

Un comentariu de Constantin Vică

Mai puține mondenități, mai puține vedete, mai puțini cititori, dar mai aplicați. Dintr-o populație de 2,5 milioane, Bucureștii are 40.000 de cititori rezistenți. Un bucureștean din 62,5 a ales să salveze pe timp de criză industria editorială. Pentru că în acest an cu siguranță s-a venit pentru cărți și nu pentru partea de fest din Bookfest, care oricum a lipsit.

Geografia simbolică a zonei s-a păstrat în aceeași configurație: în pavilionul din mijloc tronează editurile celebre, brand-uri care se construiesc din anii '90 (Polirom, Humanitas, Nemira, Curtea Veche, Paralela 45 etc.), dar și una mai tînără care joacă pentru aceeași poziție simbolică (Editura Art); primul

salon e dominat de Rao, Corint, All și Trei, undeva la perete o editură tot a anilor '90, Teora. Ultimul pavilion (sau pavilioane) este dedicat grădinii cu minuni a lumii editoriale românești: de la colecția „Cotidianul” la edituri obscure, unele chiar academice. Mie îmi place acest pavilion dintotdeauna: aici se găsesc cărți foarte bune inexistente în librării, dar și cărți aproximative, obiecte bizare care nu respectă standardele de profesionalism impuse de industria „mare”, aflată chiar alături. Am văzut mai puține edituri ortodoxo-religioase în acest an. În schimb, comunitatea musulmană a fost la fel de activă, continuînd operațiunea de awareness în sfera publică. Într-un spațiu de dezbateri am asistat la un concert oferit de un membru al acesteia. Doi copii răsfoiau pe ultimele scaune primele volume din seria „Tintin” traduse în limba română. Grădina cu

minuni e mult mai diversă și mai cosmopolită, poate și pentru că interesul economic e depășit de cel social: participanții din acest pavilion vor să fie remarcați (și mai puțin consumați).

Reduceri pe măsura resurselor cititorilor

Ar fi putut să fie surpriza tîrgului, dar e de fapt o ediție inutilizabilă: *Capitalul*, editat de Alexandria Publishing House. O ediție care e bună cel mult pentru nostalgici. Prețul „special, doar 69 RON” e altă glumă nereușită, la fel și coperta. Trebuie totuși observat că au trecut 20 de ani de la căderea comunismului și nici acum nu există o ediție românească a *Capitalului* (măcar primul volum) care să poată fi utilizată, așa cum nici cele de dinainte de 1989 nu pot fi (rezumatul

din 1935 sau ediția de la Editura Politică din 1955-'60). În schimb, editura Militară există și publică în continuare cărți de geopolitică și strategie.

La Bookfest în acest an s-a petrecut o bună coordonare de piață: editurile au avut reduceri pe măsura resurselor cititorilor. Cărți la 3, 5 sau 10 lei – ediții recente – care pot fi făcute și cadoul Pînă și importatorii de carte străină au apelat la reduceri, iar cele trei cotidiane care domină piața de carte de chioșc au raportat vânzări magnifice („Adevărul” – 30.000 exemplare, „Cotidianul” – 10.000 exemplare, „Jurnalul Național” – „zeci de mii”). Oare chiar atît de multă lume vrea cărți? E un fenomen încă neanalizat: cartea, un obiect cultural care în anii '90 făcea cozi în librării, în '97-2000 era deja la extrema întunecată a societății, revine în ultimul an ca mecanism de marketing pentru presa scrisă cotidiană. Acest fapt spune ceva despre cum s-a transformat România în ultimii 20 de ani? Ce?

Mai multe întrebări decât răspunsuri, așa cum în acest an s-a vândut mai multă carte decât s-a socializat în jurul cărților. Lipsa inovației și creativității e suplinită de marketing și mecanismul reducerilor. Rafturile gem încărcate de cărți, editurile vînd și se bucură că nu trebuie să găsească singure acel cititor din 62,5 bucureșteni care să le fie client. Bookfest 2009, o ediție mai slabă pentru cultura cărții, dar la fel de bună pentru industria editorială.

TIP TOP MINITOP BOOKFEST 2009

Nemira

Cap de afiș a fost colecția „Nautilus”, prin continuarea seriei *Cîntec de gheață și foc* cu al treilea volum, *Iureșul săbiilor*, scris de George R.R. Martin. Potrivit reprezentanților editurii, pe locul doi s-a situat *Pistolarul*, primul volum al faimoasei serii fantasy *Turnul Întunecat* a lui Stephen King, iar pe al treilea thriller-ul religios *Evanghelia după Satana* de Patrick Graham.

Curtea Veche

Editura Curtea Veche nu a raportat titluri locomotivă. S-au detașat ușor însă *De-a fir a păr... cu Geta Voinea*, romanul *Kremlinul de zahăr* al lui Vladimir Sorokin, volumul *Pe scurt, vă rog!* al lui Vaclav Havel și *Un pămînt nou* de Eckhart Tolle.

Tritonic

La Tritonic cele mai căutate titluri au fost *Ultimul Papă* de Luis Miguel Rocha, *Luna plină* de Kelley Armstrong și *Mafia S.A. 100 de ani de Cosa Nostra* de Eric Frattini.

Humanitas

Cel mai bine vîndut titlu a fost *Jurnal* de Oana Pellea, urmat de *Față în față cu generalul Ion Mihai Pacepa*, de Lucia Hossu Longin (572 de exemplare) și *Întoarcere în secolul 21*, de Ioana Părvulescu. La Humanitas Fiction s-a vîndut cel mai bine *Cu mînuși*, de Mihaela Nicola, iar *Jurnalul lui Mircea Eliade*, în lectura lui Marcel Iureș, a adus cele mai mari încasări pentru Humanitas Multimedia.

Polirom

- » **Top 3 nonfiction:** *Mărturisirile unui disident convertit* de Adam Michnik, *Diavolul și ucenicul său: Nae Ionescu – Mihail Sebastian* de Marta Petreu, *Dicționarul ideilor fixe. După 20 de ani* de Eugen Istodor.
- » **Top 3 fiction (traduceri din literatura universală):** *Seducătoarea din Florența* de Salman Rushdie, *Simetria de temut* de Tracy Chevalier, *Ritornela foamei* de J.M.G. Le Clezio.
- » **Top 3 fiction (scriitori români):** *Cartea șoaptelor* de Varujan Vosganian, *Raport asupra singurătății* de Augustin Buzura, *Cum să uiți o femeie* de Dan Lungu.

Cartea Românească

- » **Top 3 cele mai vîndute titluri:** *Proorocii Ierusalimului* de Radu Aldulescu, *Viața unui șef de departament povestită de fiul său* *Supermen* de Șerban Anghene, *Coadă* de Dragoș Voicu.

Elena Vlădăreanu: „Toți cei care îl văd de Michnik vorbesc de aerul său normal. Dar dincolo de aparențe este vorba și de ceea ce îți transmite: un sentiment de calm, de detașare, de putere așa cum numai un învingător o poate face”.

Adam Michnik spune DA

„În loc să dai foc comitetelor de partid, formează comitete proprii; în loc să implori cenzura să fie îndurătoare, publică-ți cărțile în afara razelor de acțiune a cenzurii; în loc să te lamentezi că în școli se predă o istorie falsificată, organizează seminarii și predă istoria adevărată”, scrie la un moment dat Adam Michnik într-un eseu din volumul lansat la recent încheiata ediție a Tîrgului de Carte Bookfest, *Mărturisirile unui disident convertit* (Editura Polirom, 2009). Și acesta este într-adevăr un alt punct de vedere. Mai ales aici unde sentimentul răzbunării și dorința de a ne lua revanșa față de trecut sînt puternice și aproape de nestăvilite.

Elena Vlădăreanu

Poate represiunea comunistă în Polonia nu a fost precum cea din România. Poate are dreptate Vladimir Tismăneanu și tot ce aveam nevoie era ca măcar cineva din vechiul aparat represiv să iasă în față acum și să își ceară scuze (nu să vîneze funcții politice, am putea adăuga). Cu siguranță are dreptate și cînd spune că, totuși, „în Polonia a avut loc un simulacru de proces al comunismului, în timp ce în România asasinii lui Gheorghe Ursu se plimbă liberi printre noi”. Dar ca să poți adopta poziția lui Adam Michnik ai nevoie de ceva mai mult de atît. Adam Michnik vine și spune DA amnistiei și NU amneziei atunci cînd este vorba de comunism. Spune că ti poate ierta, chiar dacă nu uită. S-a opus lustrației și, mai mult, încearcă să-i înțeleagă și, mai ales, este dispus să-i înțeleagă. În ciuda faptului că, la rîndul său, a fost o victimă. Prima oară a fost închis la 18 ani, a stat trei ani după grație, a doua oară este împins în închisoare de „legea marțială”. A fost o victimă, dar a scăpat de acest complex al victimei și nu se poartă ca și cum ar fi fost una. Toți cei care îl văd pe Michnik vorbesc de aerul său normal. Dar dincolo de aparențe – că poartă sandale, blugi și cămașă în carouri – este vorba și de ceea ce îți transmite: un sentiment de calm, de detașare, de putere așa cum numai un învingător o poate face. Nu un supraviețuitor, un învingător.

Ține de noi să păstrăm amintirea

Mărturisirile unui disident convertit reprezintă o selecție de eseuri din cele mai recente cărți ale lui Adam Michnik. Traducerea este realizată de Sabra Daici, iar cartea aceasta este a treia semnată de Michnik care apare în România, tot la Editura Polirom. Pentru lansarea acestui volum, Institutul Polonez, în parteneriat cu Editura Polirom, a organizat un turneu care a trecut prin Timișoara și Chișinău și, într-un final, a ajuns la Tîrgul de Carte Bookfest, pe 20 iunie a.c.. Cu o seară înainte,

» **„Am putea pierde amintirea celor care au spus NU sistemului, a celor care au luptat, în diferite țări, împotriva totalitarismului. Uniunea Europeană ne poate ajuta să ne construim autostrăzi, dar ține de noi dacă să păstrăm sau nu amintirea acestor oameni și ține de noi cum o facem.” – Wojciech Zajackowski, Ambasadorul Poloniei în România**

la Colegiul Noua Europă, a avut loc o conferință la care au participat Vladimir Tismăneanu, cel care semnează prefața acestui volum, ambasadorul Poloniei la București, Wojciech Zajackowski, directorul Institutului Polonez, Jaroslaw Godun, și Adam Michnik.

Apariția acestei cărți este importantă, a subliniat ambasadorul Poloniei, pentru că „este memoria unei epoci, este memoria unui om care a participat la viața intelectuală a Poloniei. O carte care ne ajută să re-citim istoria Europei Centrale, o sursă de inspirație pentru spiritul critic”. Observația ambasadorului Poloniei este interesantă pentru că, cu câteva minute înainte, a ținut o pledoarie împotriva uitării. „Chiar dacă nu cred că există o identitate central-europeană, cu siguranță putem vorbi de o generație: care se raportează la anecdotele care circulau în epocă, la filmele pe care le-am văzut, la cum era organizat spațiul urban. Este experiența celor care vor dispărea în ciți-

va ani, a celor care au trăit sub comunism. Care ar fi consecințele dispariției acestei experiențe central-europene?”, a întrebat în continuare Zajackowski. „Poate fi un lucru pozitiv gîndindu-ne la cei care au trăit experiențe dramatice. Dar totodată am putea pierde amintirea celor care au spus NU sistemului, a celor care au luptat, în diferite țări, împotriva totalitarismului. Uniunea Europeană ne poate ajuta să ne construim autostrăzi, dar ține de noi dacă să păstrăm sau nu amintirea acestor oameni și ține de noi cum o facem”, a mai spus ambasadorul Poloniei, subliniind că volumul cu eseuri de Adam Michnik reprezintă o astfel de carte, o carte care nu ne lasă să uităm.

La conferința susținută la Colegiul Noua Europă – în finalul turneului de promovare a acestei cărți și cu o seară înainte de lansarea de la Bookfest – Michnik s-a referit la politică, la transformările care încă se petrec în țările fostului bloc comunist, la pericolul pe care îl reprezintă pentru democrație această perioadă a crizei economice, dar și la tabloidizarea presei. „Asistăm la dictatura news. Lucrez într-un cotidian și simt o presiune inimaginabilă pentru a publica știri despre nu știu ce politician prins beat la volan, de exemplu. Pentru că tot timpul se pune problema tirajelor”, spune Michnik, care de exact 20 de ani conduce „Gazeta Wyborcza”, cotidianul polonez cu cel mai mare succes. Conferința sa a fost, de fapt, o prezentare a temelor care se regăsesc în eseurile din *Mărturisirile unui disident convertit*.

Din punctul său de vedere, provocarea numărul unu pe fondul crizei economice o reprezintă apărarea republicii și a valorilor republicane din Europa. Atît timp cît „toate fantasmalele naționalismului sînt prezente în dezbaterile publice din Europa post-totalitară, trebuie să răspundem intelectual și filosofic”. De aceea trebuie regîndite, subliniază Michnik, sursele fascismului și ale bolșevismului. „Nu avem specialiști care să ne explice cum se va sfîrși această criză, dar este un moment cît se poate de periculos pentru democrație”.

Telebloidul

Dintr-un caz izolat, OTV a ajuns un fenomen național. Nimeni nu ar fi crezut, în urmă cu doi-trei ani, că oia neagră a familiei audiovizuale se va răspîndi pe micile ecrane mai rău decît o pandemie. Urmînd înțeleapta vorbă: „Să nu faci ce zice Diaconescu, să faci ce face Diaconescu!”, majoritatea televiziunilor comerciale au ajuns să ofere emisiuni la care poate nici stăpînul OTV nu s-ar fi gîndit vreodată. Personajele pe care toți nedegustătorii lui „DD” le

clasificau în categoria „de evitat” au fugit, aproape ca la un semnal, din garsoniera sa electronică și au acum emisiuni la alte cîteva posturi TV. Iar subiectele „de nișă”, dezbătute nopți la rîndul în curtea lui Dan Diaconescu, se lăfăie fără jenă în grilele altor televiziuni. De acolo, dis-de-diminează, tabloidele le preiau și le mai oferă o dată publicului larg. Tabloide, am spus? Măcar tabloidele nu știu să „vorbească”. Oana Zăvoranu face, la Kanal D, o emisiune de

„dezvăluiri” și „confesiuni”. „Pact cu diavolița” îl aduce săptămîna asta în platou pe Dan Diaconescu. Care Dan Diaconescu, dacă nu știați și ați putut trăi pînă acum cu neștiința asta, e certat cu Luis Lazarus (foto). Care Luis Lazarus are, la rîndul lui, o emisiune la Kanal D. Unde, probabil, îi va da replica fostului său prieten, imediat după ce acesta va fi ieșit din pactul cu fosta aspirantă la statutul de vector de imagine al PRM. Se înțelege că și Stelian Ogică, „omul loto” al României, e certat. Nu am înțeles prea bine cu care dintre cei doi, Diaconescu și

Lazarus, ar fi „în defect”. Așa că așteptați-vă la alte dezvăluiri! Oriunde!

Oriunde, de exemplu la emisiunea lui Dan Capatos de la Antena 1. Acolo unde a apărut invitat un travestit, un nene la o vîrstă venerabilă, care susține că s-a iubit cu Nati Meir. Care Nati Meir neagă vehement toate „acuzările”. La tot cocktailul ăsta deja complicat, după cum vedeți, mai putem adăuga o Sexy-Brăileanca, o Nikită revoltată, un prezicător de cutremure și – slavă Domnului! – orice altceva, că multe-zarzaraturile din grădina televiziunilor noastre.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Cu toții am rîs de garsoniera lui Dan Diaconescu. Părea a fi un spațiu rupt din altă dimensiune, ca dulapul din „Cronicile Narniei”, pe unde se intra într-o altă lume. Însă garsoniera OTV a fost cuminte, a ascultat de taică-su și de rudele sale nervoase ce-i călcau pragul seară de seară, a învățat bine la școală, a mîncat tot din farfurie și, acum, a crescut mare. Mare de tot. Mare cît o țară.

amnistiei și NU amneziei

INTERVIU CU ADAM MICHNIK

Dacă nu o să mai fie democrație, vom avea liniște și ordine ca în cimitir

După lansarea de sîmbătă, 20 iunie, de la standul Editurii Polirom din Tîrgul de Carte Bookfest, cu cîteva minute înainte de a pleca spre aeroport, Adam Michnik ne-a acordat un scurt interviu.

Interviu realizat de Elena Vlădăreanu

Ați spus mai devreme, la lansare, că sînteți optimist. Dar nu putem ignora tonul, deseori deznădăjduit, al eseurilor din Mărturisirile unui disident convertit. De unde vine această lipsă de speranță?

Strălucirea este acolo unde este și umbra. Dacă nu ar fi fost disperarea, nu ar fi fost bucuria.

Întrebarea pe care o voi pune acum v-a fost pusă probabil de multe ori: democrația de acum este asemănătoare cu aceea la care sperați în timpul comunismului?

Am auzit întrebarea asta de sute de mii de ori și o să răspund așa cum am făcut-o de fiecare dată. Am crezut că sfîrșitul comunismului va arăta mult mai rău decît a

arătat, credeam că vor fi un război civil și fluvii de sînge. În acest sens, pot spune că sînt „deceționat” pozitiv. Sigur, există foarte multe lucruri care mă enervează, democrația noastră este departe de perfecțiune.

La conferința de la Colegiul Noua Europă ați spus că această perioadă a crizei economice este un moment foarte periculos pentru democrație. La ce trebuie să fim atenți?

La toate vocile populismului și la cele care pun în pericol democrația. Sînt voci care spun că trebuie făcută ordine, că ordinea este mai importantă decît democrația. Dar dacă nu o să mai fie democrație, nu vor mai fi nici libertate, nici ordine. Vom avea o liniște și o ordine ca în cimitir.

Sînt însă și aspecte asupra cărora o perioadă de criză ca aceasta de acum ne poate ajuta?

Din păcate, nu am un răspuns la această întrebare. Se poate dovedi un pericol de moarte, dar se poate dovedi și un ajutor.

Cum vă explicați revenirea elementelor naționaliste pe fond de criză?

Aceste elemente au existat tot timpul, dar fiecare criză naște o neliniște. Atunci cînd oamenii sînt înfricoșați, caută răspunsuri simple și dure. Iar naționalismul dă astfel de răspunsuri. Naționalismul spune întotdeauna că vinovați sînt străinii. Poate fi Moscova, poate fi Bruxelles-ul, pot fi evreii, pot fi masonii sau homosexualii. Dar întotdeauna cei care sînt altfel decît noi. Pentru că acesta este răspunsul pe care îl înțelege oricine. Este un răspuns fals, dar întrebările și dilemele sînt adevărate.

Adam Michnik, Mărturisirile unui disident convertit, prefată de Vladimir Tismăneanu, postfată de Jozef Tischner, traducere și note de Sabra Daici, colecția „Plural M”, Editura Polirom, 2009, 256 de pagini, 26.95 RON

» **„Da, felurile diferite care au dus la prăbușirea regimului comunist cu siguranță au condus la diferențe între cele două societăți. Sînt de analizat diferențele dintre sfîrșitul comunismului în Polonia și România. Există lustraj și în România, dar în Polonia e la fel de prostească precum în România, la fel cum în România este la fel de prostească precum în Polonia.”**
– Adam Michnik

(Varianta audio a acestui interviu a fost difuzată de Radio România Cultural, în cadrul emisiunii „Timpul prezent” din 24 iunie 2009; acest interviu nu ar fi fost posibil fără ajutorul traducătoarei Sabra Daici.)

PROMO

MEMORIALUL SÎRBU 90 de ani de la nașterea scriitorului

SĂMBĂTĂ, 27 Iunie 2009

Ora 17.00 - Happening „25 de apariții ale Sîrbului pe soclul ex-soldatului sovietic”

platoul din fața Casei de Cultură Petrița

Ora 20.00 - Parcul Ion D. Sîrbu (vis-a-vis de Casa Memorială Ion D. Sîrbu)

Concert „Einuiea” (București) / Muzică bizantină și contemporană
Concert „Andra & Fusion Music” (Iași)

DUMINICĂ, 28 Iunie 2009

Ora 10.00 - Happening „Prima defilare din Petrița de după ultima a trupelor sovietice eliberatoare”

plecare Casa Memorială Ion D. Sîrbu Petrița - sosire Primăria orașului Petrița.

Invitat de onoare: Gary Sîrbu Redivivusul

Ora 16.00 - Clubul Copiilor și Elevilor Petrița

Lansarea revistei Nirvana Socială;

Lansarea cărților „Premiile anuale Ion D. Sîrbu / 15 versus România” și

„Recurs la metoda copilăriei lucide”

Editura Ha, Ha & Ha

Premiera de gală a filmului

„Sîrbu, tot pe loc, pe loc, pe loc!”

Un produs al regizorului Hanno Hofer, al operatorului Oleg Mutu și al

mini-actorilor de la

Școala Generală I.D. Sîrbu

Workshop „Atelierul de carte”

Răzvan Supuran & Carmen Oprea

Muzeul Țăranului Român

Ora 18.00 - Spectacol de pantomimă „Toți cinci”

Compania Dan Puric

Ora 21.00 - Parcul Ion D. Sîrbu (vis-a-vis de Casa Memorială Ion D. Sîrbu)

Concert Marcela Chifu & Călin Lupu (Timișoara)

Concert rock - „Noise reduction” (București)

S-a stins din viață Matei Călinescu

Matei Călinescu, una dintre vocile literare marcante ale culturii românești contemporane, cu o carieră internațională impresionantă, s-a stins din viață, la vârsta de 75 de ani, în urma unei lungi suferințe cauzate de cancer, la Bloomington, Indiana.

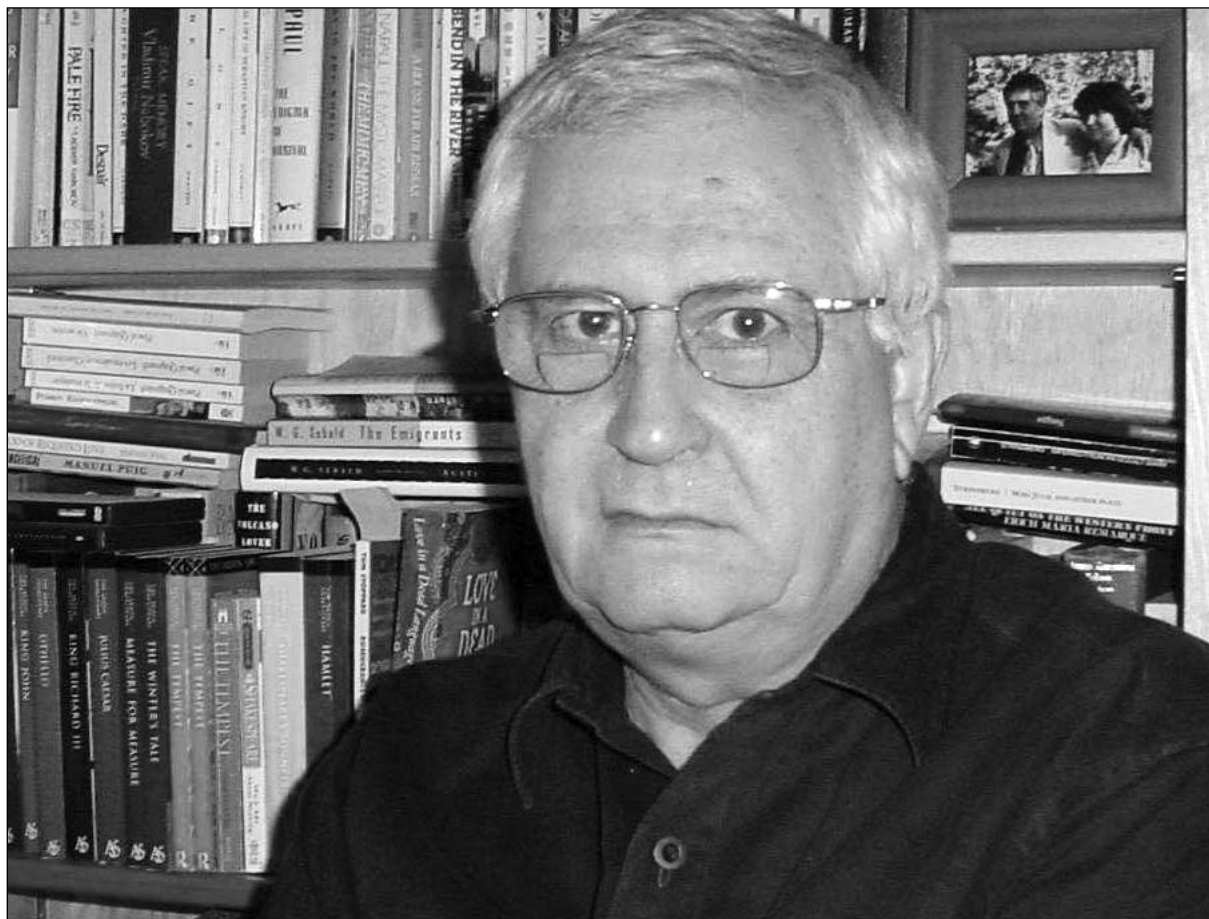
Matei Călinescu s-a născut pe 15 iunie 1934. A fost licențiat al Facultății de Filologie, secția engleză, a Universității din București (1957), a lucrat ca asistent, apoi ca lector la Catedra de literatură universală și comparată a aceleiași instituții. A debutat în „Gazeta literară”, cu poezia *Odihnă*. Plecat din țară în 1973, cu o bursă Fulbright, a decis să rămână în SUA, iar din 1979 a lucrat ca profesor de literatură comparată la Indiana University din Bloomington (Indiana), devenind ulterior profesor emerit.

Înainte de a părăsi România, Matei Călinescu avea deja o activitate publicistică impresionantă. El publicase *Titanul și geniul în poezia lui Eminescu*, București, Editura pentru literatură, 1964; *Aspecte literare*, București, Editura pentru literatură, 1965; *Eseuri critice*, București, Editura pentru literatură, 1967; *Eseuri despre literatura modernă*, București, Editura Eminescu, 1970; *Clasicismul european*, București, Editura Eminescu, 1971; *Conceptul modern de poezie: de la romantism la avangardă*, București, Editura Eminescu, 1972; *Fragmentarium*, Cluj, Editura Dacia, 1973), poezie (*Semn*, București,

Editura pentru literatură, 1968; *Versuri*, București, Editura Eminescu, 1970; *Umbre de apă*, București, Editura Cartea Românească, 1972) și un scurt roman (*Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*, București, Editura pentru literatură, 1969), pentru care a primit Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România (1969).

În Statele Unite a publicat *Faces of Modernity: Avant-Garde, Decadence, Kitsch* (Bloomington, Indiana University Press, 1977), *Five Faces of Modernity: Modernism, Avant-Garde, Decadence, Kitsch, Postmodernism* (ediție revăzută și adăugită, Durham, N.C., Duke University Press, 1987), *Exploring Postmodernism* (coeditare cu D.W. Fokkema, Amsterdam și Philadelphia, John Benjamins, 1988), *Re-reading* (New Haven, Yale University Press, 1993).

În Statele Unite ale Americii, Matei Călinescu a scris numeroase eseuri și studii de literatură comparată, în publicații precum „Partisan Review”, „World Literature Today”, „Salmagundi”, „The Journal of Religion”, „The Denver Quarterly”, „South-eastern Europe”, „History of European Ideas”, „Cadmos”, „Comparative Litera-

„Un scriitor în deplinul înțeles al cuvântului”

Revista „Observator cultural” i-a dedicat un portret amplu în numărul de săptămîna trecută, la cea de-a 75-a aniversare a criticului. Carmen Mușat, redactor-șef al publicației, a declarat pentru Mediafax: „Era un mare autor, un om extraordinar de sensibil, o minte ascuțită, o personalitate de o căldură și de o generozitate cum rar întâlnești. Era un scriitor în deplinul înțeles al cuvântului și greu încercat de soartă”.

ture Studies”, „East European Politics and Societies”.

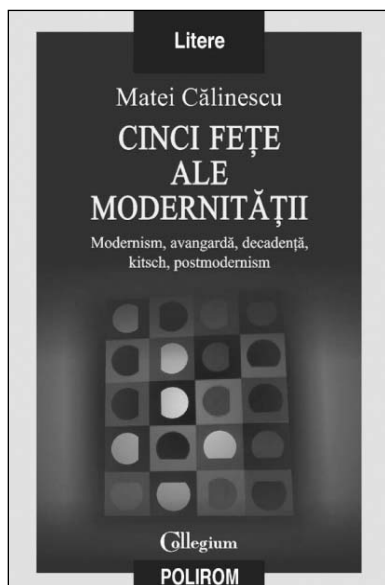
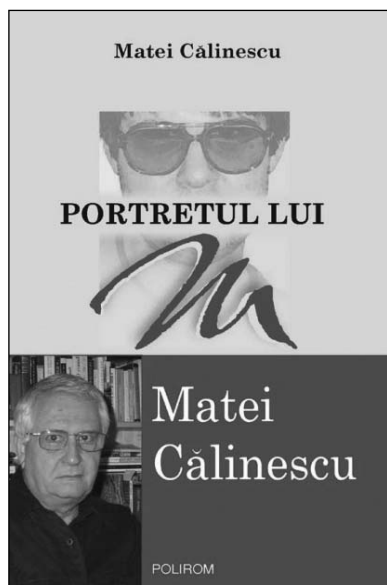
Împreună cu Ion Vianu a publicat în românește *Amintiri în dialog* (București, Editura Litera, 1994, ed. a doua, Iași, Polirom, 1998, ed. a treia, Iași, Polirom, 2005). La Editura Junimea a publicat *Eugene Ionesco: teme identitare și existențiale* (2006). La Polirom au mai apărut *Despre Ioan P. Culianu și Mircea Eliade. Amintiri, lecturi, reflecții* (2002; Ma-

rele Premiul al ASPRO), *A citi, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii* (2003; Premiul AER pentru științe umane), *Portretul lui M* (2003), *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter* (2004), *Tu: elegii și invenții* (2004), *Cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadentă, kitsch, postmodernism* (ediția a II-a revăzută și adăugită, 2005), *Un fel de jurnal (1973-1981)* (2006) și *Mateiu I. Caragiale: recitiri* (2007).

O MARE PIERDERE

Editura Polirom a pierdut pe unul dintre cei mai prețioși prieteni și autori ai săi. Matei Călinescu, unul dintre marii teoreticieni literari ai lumii, piatră de hotar în înțelegerea modernismului literar, a trecut în neființă. Profesor îndrăgit de studenții de pretutindeni, scriitor citit cu fervoare înainte de 1989 și redescoperit apoi de public prin cărți emoționante precum *Portretul lui M* și *Un fel de jurnal*, un tată care a învățat moartea prematur de la fiul său, Matei Călinescu ne părăsește la câteva zile după ce împlinise 75 de ani. Ne rămîn cărțile sale, ne rămîne modelul unui intelectual universal. Ne va lipsi vivacitatea lui, care ne-a făcut să-l credem nemuritor. O figură luminoasă și de o mare generozitate a culturii noastre a trecut în eternitate.

Editura Polirom

DIN AMINTIRI ÎN DIALOG, UN VOLUM DE ION VIANU ȘI MATEI CĂLINESCU

Interludiu: lecturi

Vă oferim un fragment biografic scris de Matei Călinescu în volumul *Amintiri în dialog*, publicat alături de Ion Vianu. Textul a apărut în Capitolul 6, *Interludiu: lecturi*.

La 17 ani, citind primele 6-7 volume din *À la recherche du temps perdu* în vechea ediție în 14 volume de la Gallimard (m-am oprit atunci la *Sodome et Gomorrhe*), în acea stare de disponibilitate euforică pe care la acea vîrstă ți-o dă boala, mi-am descoperit – sub semnul ficțiunii: dar nu-s amintirile țesute din aceleași fire din care sînt țesute ficțiunile? – copilăria și adolescența atît de deosebite de ale lui Marcel și totuși atît de magic rezonante cu ale sale. Citeam subiectiv, exaltat de sensul unor regăsiri intime mai neașteptate decît cele mai neașteptate aventuri fantastice, de-o prospețime bruscă, de-o vitalitate contagioasă, de-o senzorialitate îmbătătoare. Mi se deschisese un nou registru, pînă atunci necunoscut, al lecturii, deși lectura însăși, geniul ei ascuns îmi scăpa și avea să continue să-mi scape încă multă vreme. Înainte de a încerca să explic acest aparent paradox, aș nota că lectura lui Proust s-a întins ea însăși pe mulți ani: am ajuns să citesc *Sodome et Gomorrhe* și *La prisonnière* abia în timpul studenției; *Albertine disparue* (cum se intitula în vechea ediție *La fugitive*) și *Le temps retrouvé* peste alți cîțiva ani; dar între timp începuse lucrarea reculeasă, reluată de multe ori din puncte diferite, a relecturii. Faimoasa metaforă proustiană a romanului-catedrală (sortit să rămînă neterminat asemenea catedralelor medievale) eu o interpretez și în acest sens: cartea e o construcție, un loc al spiritului pe care-l revizitezi ca să vezi cum te-ai schimbat și să dai sens schimbării; e rezumatul unui univers interior într-o operă de arhitectură enigmatică, la care trebuie să te întorci de multe ori în diferite momente și dispoziții pentru ca, înțelegînd-o în timp, să-ți poți înțelege propria viață în timp – și poate dincolo de timp.

Acum paradoxul a cărui lămurire o promiteam adineaori: prin lectură descopeream lumea (lumea ca mănunchi de posibilități și ca structură de imagini), mă descopeream și

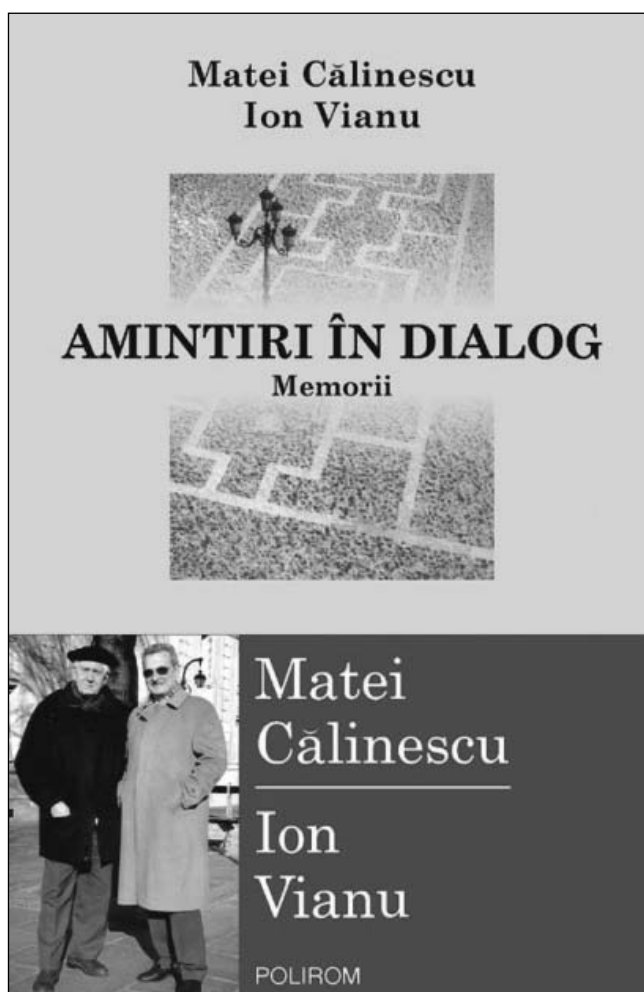
pe mine însumi, dar lectura însăși, esența ei misterioasă, creativitatea ei secretă îmi scăpau. Citind, eram desigur atent la ce citeam (uneori pînă la absorbție) și totuși, într-un alt sens, eram neatent: căci foloseam – ca să reiau altă analogie proustiană – instrumentele optice oferite de textele pe care le citeam pentru a privi cu ajutorul lor lumea dinafară sau lumea dinăuntru, dar nici măcar nu-mi trecea prin cap să încerc să aflu cum sînt ele făcute sau să încerc să produc eu însumi astfel de instrumente. Scriam, dar scrisul nu venea din adîncimea tainică a lecturii – din perspectiva morală pe care-o deschide aceasta – ci se mulțumea să imite sau să descrie efectele ei superficiale. Abia mai tîrziu am învățat să citesc activ și-aș zice *scriptic* – scriind sau rescriind mental textul citit, intrînd în dialog cu el, interogîndu-l și răspunzînd întrebărilor explicite sau implicite cărora el însuși încearcă, în felul lui, să le răspundă. Acest proces de fapt nu s-a încheiat nici astăzi. Fără îndoială, modul scriptic de a citi nu-i nici singurul dezirabil și poate nici cel mai înalt. Fără dimensiunea ei fantastică sau fără cea introspectivă, lectura și-ar pierde din farmecul și complexitatea care-o fac asemănătoare, în ciuda imaterialității sale, vieții înseși. Tot atît de adevărat e însă că lectura pe care am numit-o scriptică este în mai mare măsură creatoare decît celelalte; căci ea creează nu numai un nou text, fie el virtual, dar și,

pentru acest text, un nou cititor, o nouă ipostază a aceluși „*hypocrite lecteur, mon semblable, mon frère*” al lui Baudelaire, un nou alter ego și o nouă dimensiune a înțelegerii ca act de creație conștient de sine.

Amintirea fericitelor lecturi din perioade de boală sau de convalescență prezintă analogii pe cît de curioase pe atît de izbitoare cu amintirea lecturilor mele de vacanță din timpul liceului și de după aceea, lecturi care adeseori erau pregătite și anticipate cu înfrigurare și care trezeau în mine un răspuns intelectual și emoțional dintre cele mai profunde. Trăsătura lor comună era desigur aceea că se desfășurau într-un timp aparte, privilegiat, liber, separat de timpul obișnuit, de cotidianul obligațiilor și răspunderilor mărunte, dar cumulativ apăsătoare.

Memoria lecturilor de vacanță dintre 1949-1953 e înconjurată de imagini și senzații extraordinare de vii de la mare, unde petreceam o bună parte din vară. La Constanța aveam oricînd casă deschisă în apartamentul unchiului meu Constantin Vulcănescu – fratele cel mai mic al mamei (Codiță, Codin, Codineciu era el alintat în familie) – de pe strada Negru Vodă 4. Acolo a locuit de altfel și tata în perioada detașării sale motivate politic (era cadru tehnic burghez în care nu se putea avea încredere) de la Atelierele CFR Grivița din București la Constanța. Unchiul meu, de profesie magistrat, fusese mutat la curtea de apel din Constanța prin 1948, după mai mulți ani la Călești, unde se căsătorise cu o grecoaică, Elena (Leanca) Anghelidis.

Erau amîndoi foarte afectuoși și primitori, el mai calm, ea un temperament mai agitat. Fără ei, fără ospitalitatea lor, n-aș fi putut merge la mare în acei ani de serioase dificultăți financiare pentru familia mea (salariul tatei era cu totul insuficient și-mi amintesc cum o însoțeam în cîte-o duminică pe mama, cu valize pline de toate cele, de la servicii de pahare de cristal, tăvi și tacîmuri de argint, la haine vechi, dar în bună stare, o jachetă de blană de vulpe argintie a mamei, sau fracul tatei, la Talcioac; fracul, îmi amintesc, l-a cumpărat unul dintre acei țigani care în copilăria mea mai străbăteau străzile Bucureștilor strîgînd plîngător, pătrunzător: „Haine veți cumpăra! Haine veți!”).

PE SCURT

Turneu Varujan Vosganian – Cartea șoaptelor

Scriitorul Varujan Vosganian se va afla între 2 și 9 iulie într-un turneu de promovare a romanului său de debut, *Cartea șoaptelor*, apărut de curînd la Editura Polirom în colecția „Fiction Ltd”. Iată programul lansărilor:

- » Alexandria, joi, 2 iulie, ora 17.00, Biblioteca Județeană „Marin Preda”. Prezintă: Nicolae Breban.
- » Craiova, vineri, 3 iulie, ora 12.00, Muzeul Județean de Artă. Prezintă: Nicolae Breban, Paul Aretzu și Gabriel Coșoveanu.
- » Drobeta-Turnu Severin, vineri, 3 iulie, ora 18.00, Palatul Culturii „Theodor Costescu”. Prezintă: Nicolae Breban.
- București, joi, 9 iulie, Muzeul Țăranului Român (Șoseaua Kiseleff 3, sector 1), Sala „Horia Bernea”. Prezintă: Nicolae Breban, Eugen Negrici, Paul Cernat, Ștefan Agopian.

Varujan Vosganian a mai publicat trei volume de poezie – *Șamanul albastru* (1994), *Ochiul cel alb al reginei* (2001), *Ișus cu o mie de brațe* (2005) –, precum și volumul de nuvele *Statuia comandorului* (1994), pentru care a primit Premiul Asociației Scriitorilor din București.

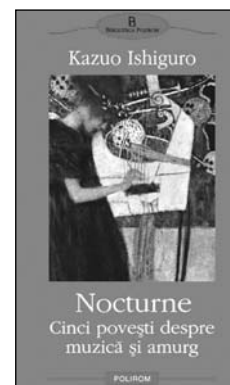
Nocturne de Kazuo Ishiguro, lansat în cadrul concertului The Amsterdams

Nocturne. Cinci povești despre muzică și amurg, cea mai nouă carte semnată Kazuo Ishiguro – publicată în spațiul anglo-saxon în urmă cu numai trei săptămîni –, va fi lansată la București în cadrul concertului The Amsterdams: sîmbătă, 27 iunie, începînd cu ora 22.00, la Muzeul Țăranului Român.

Nocturne (traducere și note de Vali Florescu) reunește cinci povestiri, relatate la persoana întîi, cu delicatețea și simplitatea muzicală specifice lui Ishiguro. Cinci istorii personale, amuzante și mustind de o tristețe duioasă, explorează într-o manieră neașteptată cîteva dintre temele predilecte ale autorului: dragostea, muzica, trecerea timpului și, legată de aceasta, celebritatea. Visători, îndrăgostiți, stele

pe punctul de a apune sau a se ridica pe firmament, toate aceste personaje, aflate într-un moment de cotitură al vieții lor, devin interpreții unui concert în care fiecare voce și fiecare instrument ating o notă umană cît se poate de autentică și de răvășitoare. Fie și pentru o singură clipă, muzica unește sufletele, reaprinde scînteia dragostei, alină disperarea, preschimbînd-o în melancolie și făcînd-o astfel suportabilă.

Trailerul cărții poate fi vizionat la adresa: <http://www.youtube.com/watch?v=LISDk6LoSZM>. The Amsterdams este una dintre cele mai apreciate formații ale momentului (indie rock), înființată în 2005. Trupa a lansat în luna mai a acestui an primul album, *Adolessons*. Mai multe despre The Amsterdams: • <http://www.theamsterdams.com/> • http://ro.wikipedia.org/wiki/The_Amsterdams

MIRCEA NICOLAE, AUTORUL UNUI PROIECT CE REUNEȘTE 33 DE ARTIȘTI TINERI LA

„Mi-am folosit rezidența ca mijloc de promovare a kolemei de breaslă“

young romanian art

În perioada 5 iulie – 5 noiembrie 2009, la noua galerie de artă a Institutului Cultural Român din Veneția, se va desfășura un proiect curatorial amplu: *Young Romanian Art*. Curator este artistul Mircea Nicolae, care a preferat o expoziție-serial colectivă în locul unei rezidențe personale. În acest interval vor fi 14 expoziții grupate în cinci serii, care adună 33 de artiști tineri din România. Mircea Nicolae e deja la Veneția și pregătește prima debarcare în forță a artei vizuale tinere românești exact în perioada Bienalei. Primul vernisaj va avea loc pe 5 iulie și va acoperi trei teme: *After 20 Years*, *Small Gestures* și *The City*.

Interviu realizat de Constantin Vică

Crezi că „arta tînă românească” poate fi o categorie utilizabilă ca poziționare, istorie sau contextualizare? De ce ai folosit această sintagmă?

În Anglia, Premiul Turner funcționează din 1984 ca un mijloc de încurajare a producției artistice și se înscrie într-o strategie culturală britanică de formare, promovare și susținere a artiștilor locali. Într-o oarecare măsură, Young British Artists și Premiul Turner sînt răspunsurile britanice la un context internațional suprasaturat de prestigiul orașului New York. YBA au încercat, și într-o mare măsură au reușit, să contracareze această poziție cu o ofertă paralelă de obiecte și idei.

Am folosit o etichetă sonoră care trimite la tinerii artiști britanici. Între ei și artiștii români se naște o prăpastie de motivație, de conținut și de finanțare. E doar un joc lingvistic care urmărește să atragă atenția asupra unui segment major din creația contemporană recentă. Am preluat din modelul britanic și criteriul de vîrstă, premi-

ul fiind acordat celor cu vîrstă mai mică de 50 de ani. Cei 33 de artiști selecționați de mine sînt născuți între 1968 și 1986. Vor fi expuși la Veneția pe durata Bienalei de Artă, în noua galerie a ICR Veneția, o cameră de 8x5 metri. Fiecare expoziție va dura în jur de o săptămînă, fiind vorba în general de expoziții de grup.

Acești artiști pot fi înțeleși ca o direcție unitară pe baza criteriului cronologic și într-o oarecare măsură, dacă sînt puși în relație cu o generație mai în vîrstă, din care fac parte cei din grupul subREAL și Dan Perjovschi, artiști importanți care s-au afirmat pe scena internațională începînd cu 1990. Această sintagmă poate fi o categorie utilizabilă doar dacă se ia în calcul faptul că e o primă încercare de a contura o privire generală asupra fenomenului, care invită la revizuire și precizări viitoare.

De ce vezi mediul cultural românesc ca indiferent și hiperindividualist?

M-au deranjat întotdeauna două lucruri la vernisajele la care am fost. Primul era socializarea preferențială în funcție de biserică și bisericuțe. Al doilea era lipsa sinceră de interes față de exponate, pe care

Andy Sinboy, *Rat car*, intervenție în spațiul public, obiecte găsite

am observat-o nu de puține ori. În galeria mea de apartament (Galeria 29 – n.r.) am încercat să le suprim pe amîndouă – am distribuit toate exponatele printr-o tombolă la sfîrșitul expozițiilor. Intangibilitatea obiectului a dispărut, la fel și distanța dintre privitor și lucrări. Entuziasmați de faptul că primeau ceva, oamenii au vorbit între ei despre lucrurile pe care le luau acasă, de multe ori cu cei pe care îi vedeau pentru prima oară.

Pe un plan mai general, artiștii funcționează ca niște mici companii comerciale, care își dispută teritoriul și sînt în perpetuă concurență. Rezidențele, expozițiile, curatorii atrași – sînt toate motive de disensiuni, mici lupte partizane și așa mai departe. Mediul cultural e similar în multe aspecte cu mediul economic.

Nu îmi doresc un mediu în care indivizii își pierd identitatea și conturul, însă aș vrea să existe mici zone libere în care dialogul să poată avea loc. Mai mult, am senzația că arta contemporană românească e foarte vulnerabilă ca grupare de indivizi, neexistînd inițiative de reperaj al unor interese comune sau încercări de promovare a lor la nivel colectiv. În lipsa lor, există doar un peisaj fragmentat și disonant, care e foarte fragil, cu indivizi izolați, cu inițiative izolate și cu mari goluri de indiferență, condescendență și suspiciune reciprocă.

Proiectul tău curatorial poate fi înțeles ca un discurs al generozității și egalității

intr-o stare instituțională haotică și un mediu economic represiv pentru arta contemporană?

Se poate să fie în primul rînd asta – adică un discurs – pentru că o expoziție de cinci luni pe durata Bienalei de la Veneția în mica galerie a ICR nu poate schimba o stare de fapt. Ea poate cel mult să dea senzația că ar putea exista și alternative la starea de lucruri.

Mă preocupă în mod naiv și sincer încercarea de a armoniza un orizont ideal cu situațiile pragmatice. Mi-am folosit rezidența ca un mijloc de promovare a colegilor mei de breaslă, într-un context în care puțini s-ar fi gîndit și poate și mai puțini ar fi făcut un asemenea proiect, din diverse considerente. Deși pare că mediul instituțional e construit în jurul formularelor, procedurilor, selecțiilor și așa mai departe, există mereu ocazia de a crea noi posibilități de funcționare.

Sînt două direcții în seria de lucrări selectate care mi se par accentuate:

ARTIȘTI (ÎN ORDINEA EXPOZIȚIILOR):

Nicoleta Esinencu, Vlad Nancă, Mircea Nicolae, Michele Bressan, Suzana Dan, Răzvan Botiș, Cezar Lăzărescu, Daniel Knorr, Mihai Iepure-Gorski, Tudor Prisăcariu, Elena Ciobanu, Tudor Bratu, Alexandru Ciubotariu, Andy Sinboy, Mișionarul no Limits, Lea Rasovszky, Teodor Isfan, Michael Baers, Benedek Levente, Dragoș Burlacu, Alexandra Croitoru, Ștefan Tiron, Claudiu Cobilanschi, Elena Ciobanu, Oana Toderică, Alina Andrei, Simion Cernica, Cuzina, Veda Popovici, Alina Samoschi, Dragoș Platon, Claudiu Ciobanu, Jean-Lorin Sterian, Bogdan Gîrbovan, Mălina Ionescu, Bogdan Bordeianu, Maxim Dumitraș, Cosmin Năsu, Lucian Muntean, Sebastian Big.

Pentru a urmări programul evenimentelor și a vedea o parte din lucrările selectate, accesați <http://young-romanian-art.blogspot.com>.

„Artiștii funcționează ca niște mici companii comerciale, care își dispută teritoriul și sînt în perpetuă concurență. Rezidențele, expozițiile, curatorii atrași – sînt toate motive de disensiuni, mici lupte partizane și așa mai departe.”

ENEȚIA

un gilor

art

recuperarea degajată, recontextualizată și resemnificată a iconurilor din epoca Ceaușescu și critica Bisericii ortodoxe. Cum se întîlnesc acestea?

Instituțiile și ideile de grad colectiv se materializează într-o serie de imagini care le descriu și le legitimează. Din cauza difuzării lor repetate, aceste imagini se tocesc, devin ineficiente, își pierd din vitalitate. În momentul în care nu mai funcționează, ele pot fi uitate sau privite printr-un filtru critic, pentru că sînt mai vulnerabile unei descifrări. Devenind clișee vizuale, pot fi ușor împrumutate de artiști și folosite în scopuri proprii.

Sînt 14 concepte (after 20 years, small gestures, the city, dogs, freising sings, aggiornamento, cynicism and fear, superheroes, games and toys, slightly bored, home alone, youngsters, RoArchive, the end of folklore) în jurul cărora „arta tînă românească” se grupează.

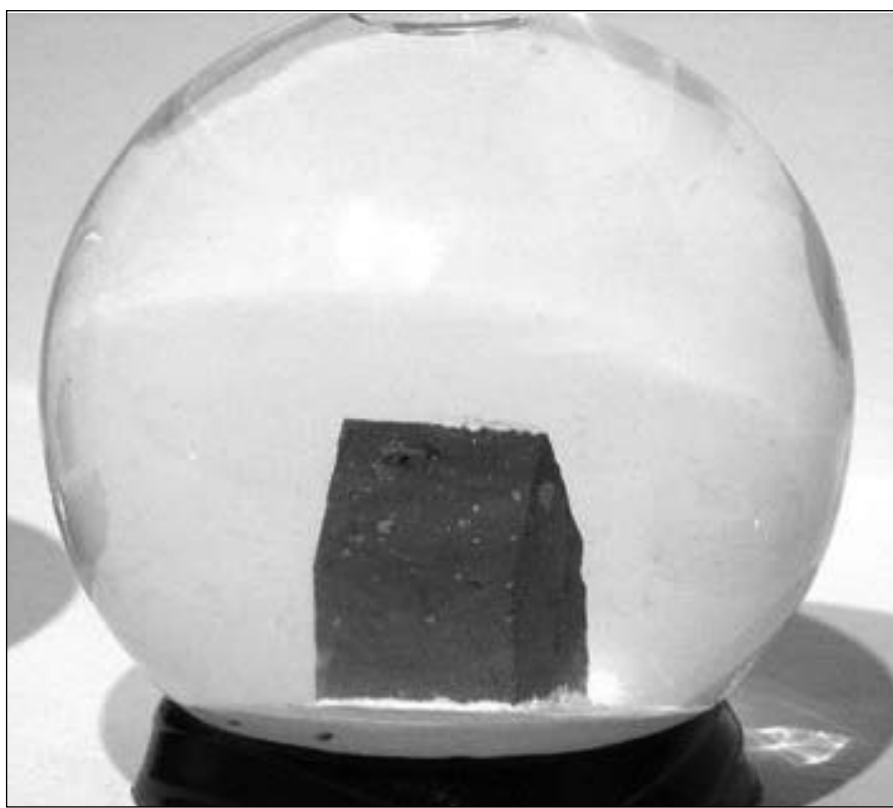
„GLOBURILE PE STICLĂ”, ÎN REZIDENȚĂ LA VENEȚIA

Artistul vizual Mircea Nicolae a fost desemnat cîștigător al rezidenței Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția, pe durata celei de-a 35-a ediții a Bienalei de Artă, care se desfășoară în intervalul 7 iunie – 22 noiembrie 2009. Din cei 24 de artiști înscrși în concurs, un juriu internațional a ales drept cîștigător proiectul *Globuri pe sticlă*, al lui Mircea Nicolae.

„Mircea Nicolae manifestă o atitudine reflexivă asupra spațiului public și asupra structurilor politice. Expoziția sa va fi în realitate un work-in-progress pe parcursul căruia artistul va prezenta lucrări deja realizate și va produce noi intervenții in situ în Noua Galerie a Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția”, se arată, printre altele, în motivația juriului competiției. Astfel, proiectul cîștigător prezintă dispariția unei „lumi” (imobilele de joasă înălțime construite la

sfîrșitul secolului XIX și în prima parte a secolului XX în zona centrală a Bucureștiului) și apariția alteia noi (locuințele sau sediile de firmă). Creațiile realizate pe perioada rezidenței, inspirate de contextul cultural specific Bienalei de la Veneția, vor fi expuse în ultima lună de rezidență.

Juriul a fost compus din: Andreas Fogarasi, artist vizual, cîștigătorul marelui premiu „Leul de aur” pentru cel mai bun proiect național (Kultur und Freizeit/Culture and Leisure – Pavilionul Ungariei) la ultima ediție a Bienalei de Artă de la Veneția (Austria), Erwin Kessler, critic de artă (România), Fabio Cavallucci, critic de artă, coordonator al ediției din 2008 a Bienalei Europene de Artă Contemporană „Manifesta” și fost director al Galeriei Civice din Trento (Italia), Saverino Simi de Burgis, critic de artă, profesor la Academia de Arte din Veneția (Italia).

Formează o rețea conceptuală care explică și contextul social românesc?

Aș zice mai degrabă că sînt 14 nume de expoziții. Nu le-aș numi concepte, nu sînt deloc asta. Sînt mai mult niște constelații de semne și de simboluri care s-au organizat aproape singure pe parcursul selecției într-o serie de universuri imaginare, cărora am încercat să le dau o oarecare coerență.

Un antropolog sau un istoric ar putea să le folosească pentru a construi o interpretare a contextului social românesc. Și un privitor ar avea aceeași posibilitate, însă nu aș merge pînă la a spune că expoziția e „o oglindă a societății românești”. Totuși, expozițiile și lucrările conținute în ele sînt o rețea ordonată de puncte de pornire, destul de reprezentative pentru contextul românesc, care pot da oricărui observator atent o serie de informații de bază pentru a înțelege ceea ce se întîmplă în România.

Care e nivelul antropologic de înțelegere a proiectului tău?

Pentru un antropolog, esteticul, conceptualul, relevanța socială sau calitatea proiectelor formează doar cîteva zone izolate dintr-un peisaj panoramic, în care tot ceea ce e făcut de om și apoi numit „artă” poate intra cu ușurință. Și produsele care ies în afara limitelor gustului curatorilor, instituțiilor și a organismelor care validează judecăți de valoare intră în aria de interes a antropologului. Am fost tentat să îmi construiesc proiectul în jurul acestor idei și să expun absolut tot ceea ce urmează să primesc de la cei care își spun „tineri artiști români”. Totuși, în contextul în care Bienala e practic peste tot în Veneția, impunînd o dictatură a unui anume gust, lucru la care se adaugă propriile mele prejudecăți estetice și conceptuale, am renunțat la această variantă.

Selecția de artiști a avut loc, despărțind în două propunerile primite – acceptate

și respinse. Cu toate acestea, fidel doar pe jumătate ideii inițiale, am ales să expun și propunerile respinse într-un dosar al proiectului care vă rămîne în galerie pe durata celor cinci luni, cît durează expozițiile.

Unde vei înființa Muzeul Artei Tineri cînd te întorci?

Îmi e greu să răspund la întrebarea asta, pentru că încă nu știu. Sînt 50 de lucrări ce conțin 350 de obiecte. Adică o dubiță aproape plină. Fiecare dintre ele are propriile pretenții de iluminare, expunere și asociere cu alte obiecte. Mi-ar trebui un loc mare, cu multe camere, adică un muzeu. Dar mă tentează foarte tare să îmi subminez propria inițiativă, făcînd astfel o afirmație despre fragilitatea tinerilor artiști români.

Dacă nu apar alte posibilități, voi înființa Muzeul Artei Tineri la București,

sub forma unei expoziții temporare de trei ore. Va fi comunicată din timp, încît să atragă un public cît mai numeros.

Cum ți se pare Bienala din acest an?

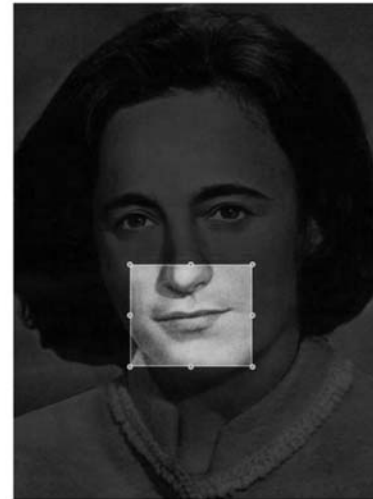
Bienala e ca de obicei un spectacol bizar în care găsești de toate. E nevoie de multă răbdare să ajungi în fața obiectelor care să îți comunice, cu forța, ceva. În comparație cu anul 2007, în care am văzut Bienala pentru prima oară, cred că de data asta sînt mai înclinat să mă interesez de bugete, să văd munca managerială și punerile în scenă. Nu am o părere despre eveniment în general, am văzut doar Arsenale și aș vrea să văd Giardini pe îndelete, pentru că am cinci luni la dispoziție și nu vreau să epuizez totul într-o săptămînă, cum ar fi posibil, de altfel. Recomand două evenimente colaterale: pavilionul Mexicului și pe cel al Estoniei.

Cum vezi acum proiectul tău în raport cu Bienala?

Proiectul meu e marginal în relație cu Bienala, pentru că galeria ICR Veneția nu a fost inclusă pe lista evenimentelor colaterale (taxa era de 20.000 de euro), și parazit pentru că publicul meu e extras din masa enormă de turiști atrași de Bienală. În plus, bugetul e de fapt format din bursa mea de rezident și nu se poate compara cu producțiile de sute de mii de euro din pavilioane sau din Arsenale. Iar spațiul e restrîns, e vorba doar de o cameră mică de expoziție.

În condițiile acestea încerc să mă racordez la inițiativele independente din Veneția, care se pare că există și funcționează și aici. Mă interesează posibilitățile lor de comunicare a proiectelor, pe care aș vrea să le folosesc pentru a atrage publicul în galerie.

Michele Bressan & Mircea Nicolae, *Lipstick*, două printuri digitale (100 x 70 cm), două lightboxuri (21 x 20 cm, 23 x 22 cm), cosmetice de lux. Această imagine reprezintă și flyerul Young Romanian Art.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Puiul

Știu precis că o singură dată în viață mi-ar fi plăcut să fiu un fel de Brătescu-Voinesca. Dar înainte și după – nu. Se întâmplă în vara lui 1980 și băteam orașul Tîrgoviște în lung și-n lat alături de Mircea Horia Simionescu și de Radu Petrescu. Poate o să scriu cîndva în *Secretul...* despre bucuria de a fi descoperit în anii tinereții, în vremi întunecate și turburi, o lume întreagă, cu literatură ei cu tot și despre norocul de a fi stat în preajma unui grup de șase mari scriitori. Atît de luminoase îmi apar momentele acelea, încît nu vreau să le spulber într-o frază, cu atît mai mult cu cît altu-i acum subiectul. Cu totul altul, aș simți nevoia să adaug, ca să mă întorc la tatăl *Puiului*, la Brătescu-Voinesci și la casa lui-muzeu din Tîrgoviște. Recunosc că am rămas paf cînd i-am descoperit biroul plantat în fața unor geamuri uriașe prin care se zărea un parc ca-n povești. Am oftat ah ce tîmpenie să stai la așa un birou și să scrii povești însiroplate. Și-am adăugat că dintr-o asemenea cameră ar fi trebuit să iasă opere măiestrite, nu chicioșeniile cu nenorocii de pui care-și dau duhul și care au înlăcrimat mii de copii. Cînd am fost mică l-am urît pe Brătescu-Voinesci fiindcă nu puteam înțelege de ce trebuie să mor dacă n-o să fiu tot timpul cuminte. Iar mai tîrziu, după vizita de la Tîrgoviște, l-am ras pur și simplu de pe listă pe B-V, cînd am citit ce se ascundea sub chipul lui de bunicuț blajin, cînd am văzut ce oribilități putea scrie în anii '30 sau ce discursuri odioase ținea la Academie. Dar preț de cîteva minute, în august 1980, din cauza biroului cu geamuri mari, m-am gîndit la el, nu mai mult de o clipă, cu jind.

Ce legătură au însă amintirile astea cu întîmplarea pe care tocmai mă pregătesc s-o depăn? Au, și încă una foarte adîncă. Sîntem, așadar în 2009 spre prînz, mai exact în 8 iunie. Ies cu o falcă umflată de la dentist și o iau spre piața Bălcescu pe strada unde stau Smaranda și Ion Vultur, fostă Turgheniev. O cotesc pe Ghirlan-dei și – în dreptul lui Neuronice srl – sar ca arsă cînd aud dintr-un tufiș ceva ce seamănă a urlat, dar care-i de fapt un ciripit disperat. Mă opresc, mă uit cu băgare de seamă în toate părțile, mă apropiu mult de boschet, stau ghemuită pe vine și încep să vorbesc mieunat, ca unui bebeluș, ce faci

măi păsăroi unde te-ai ascuns ce-ai pățit hai ieși afară hai măi păsă la mama, ba chiar cîrîi încet, pînă cînd din frunziș apare-un pui de cioară destul de mărișor. Stă înfipt pe picioarele ca niște bețe, dar e zburliț și derutat complet. Se uită cu ochii holbați la mine, își cască pliscul cît o șură și o ia de la capăt cu ciripitul sfîșietor, ca o trompetă. Simt că mi se rupe inima de milă, iar cînd observ că bietul pui seamănă leit cu mine cînd eram mică, ba chiar cu Oana, fiică-mea, încep să dau apă la șoareci. Sun la Vultur: nimic. Sun la Neuronice ca să cer o scară: nu există. Mă agăț de niște trecători să mă ajute: ni-meni n-are chef.

Ce să fac ce să fac? Fărimitez un biscuit, îl ascund în tufiș și-l înghesui pe pui la umbră, să nu se vadă, să nu-l mîningie pisicile, să nu-l calce vreo mașină. În cele din urmă plec, cu gîndul clar că sînt un criminal, un fel de Brătescu-Voinesci cu finalul lui cretin despre cum moare prepelețuca neascultătoare, cu aripa ruptă. Mă rog din răspuțeri să se întîmple o minune, să i se facă cuiva milă și să găsească un liman pentru nenorocita făptură. Ajung înnegurată pe Loga și o sun pe Smaranda pe mobil. Nu-i în Timișoara, ci pe coclauri, cu niște prieteni din Franța. Îi povestesc pe scurt întîmplarea. Oftează. Pe la unșpe noaptea mă sună și-mi spune că seara, cînd s-au întors acasă, au găsit puiul de cioară pitulat la ușa lor, abia suflînd. Să fi bătut singur atîta drum? Să-l fi pus cineva? L-au mîngîiat, i-au dat apă și pîine și l-au urcat la ei pe pervaz, înspre curte. Și-a întins aripile, a planat puțin și s-a prăbușit în iarbă. Apoi s-a ascuns sub o tufă mare, de unde nu l-au mai putut scoate. La scurtă vreme a început o furtună îngrozitoare.

A doua zi pe la prînz Vulturaș m-a sunat din munții Banatului ca să-mi povestească minunea: cum dimineața, un stol imens a zburat deasupra puiului, apoi s-a așezat lîngă el. Ciorile au croncănit preț de aproape o oră, l-au hrănit, l-au pigulit, l-au îmbărbătat, l-au învățat cum să-și drămuiească forțele, cum să-și ia zborul. Și cum, în cele din urmă, duse au fost cu el cu tot. Ei? Vedeți că se poate? Și-atunci cum e cu finalul poveștii anume făcută de bunelucelrău să sperie copiii năstrușnici? Cum e cu *se clatină într-o parte și într-alta, și pică mort, cu degetele gheareii împreunate ca pentru închinăciune?* Aiurea. Tromboane. Vrăjeală.

Abel Tiffauges, extended mix (I)

Am amînat scrierea acestei cronici timp de patru luni, pînă cînd am uitat lucrurile citite. E mai bine așa. Pentru mine...

Își mai amintește cineva de Abel Tiffauges al lui Tournier? Vă mai amintiți frumoșii ani 2000, cînd devoram UNIVERS pe pîine, cînd gemelitatea lui Tournier bîntuia orice seminar de teoria literaturii?

Bogdan-Alexandru Stănescu

Ei bine, naratorul lui Littell este un căp-căun, în cel mai tournerian sens al termenului. Nu fac această comparație doar datorită unor asemănări superficiale, cum ar fi pomirile sexuale *ciudate*, sau imergența nazismului în firul narativ (deși, în cazul lui Littell, e vorba mai mult despre o imergență a vieții – oricît de *twisted* ar fi ea – în nazism), sau cea a gemelității devorante, ci, pur și simplu, de tonul pe care-l adoptă un monstru atunci cînd povestește.

De-a lungul a 900 de pagini, Jonathan Littell își poartă răbdătorul (întru toate cele) cititor de la invazia nazistă în Rusia pînă la cucerirea Berlinului. Cum o poartă? Prin ochii și graiul unui ofițer SD însărcinat cu înregistrarea și arhivarea (spre analiză ulterioară) de către cadrele superioare a eficienței Soluției Finales. E clar, veți spune! Jurnal de Monstru! Nu, nu e jurnal de monstru, aici stă și partea drăguță a cărții: monstrul nu e altceva decît o versiune a ta, cititorule, sub vremi...

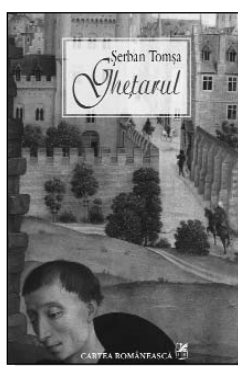
„Frați oameni, lăsați-mă să vă povestesc cum s-au petrecut toate acestea. Nu-ți sîntem frați, o să-mi ziceți, și nu vrem să știm. Și într-adevăr este vorba despre o poveste sumbră, dar și edificatoare, un adevărat basm moral, vă asigur.”

Nu ai senzația prezenței Răului în carte

Ceea ce atrage în primul rînd (și va șoca apoi) e tonul normal al naratorului atunci cînd relatează, de exemplu, execuția celor cîtorva zeci de mii de evrei de lîngă Harkov. Apoi îți dai seama că omul își făcea doar jobul, ca și tine. Nu ai senzația prezenței Răului în carte așa cum izbucnește ea în scrierile sinistre ale lui Tiffauges, ci o percepți abia după ce ai pătruns în țesuturile putrede (pergamentoase, zemoase) ale organelor, după ce ai fost pătruns de cîntecul insidios al Călăului (vă amintiți cartea lui Mailer, *The Executioner's Song?*), după ce ai fost prins în mîzga unui suflet chinuit care omoară pentru că nu poate iubi...

Ei bine, Littell reușește să scrie un roman (mă rog, o macro-confesiune)

SEMNAL

Șerban Tomșa, *Ghețarul*, colecția „Proză”, Editura Cartea Românească, 408 pagini, 34.95 lei

Într-un oraș imaginar, Christiana, un amfitrion misterios a strîns laolaltă oameni de tot felul – un scriitor, un sportiv, un călugăr, un profesor, un doctor, un ofițer în rezervă, funcționari pensionați, foști securiști, victime și călăi, inocenți și perversi, desfrînați și asceți – pentru a-i supune unui experiment, într-un moment în care, oboșiți, plictisiți, debusolați, aceștia nu mai așteaptă nimic de la viață. Scoși din mediul lor obișnuit, smulși din rutina și frămîntările zilnice, se trezesc într-un loc mai mult decît ciudat, unde amfitrionul mefistofelic îi obligă să-și deruleze la nesfîrșit amintirile. Iar locul cu pricina devine treptat-treptat un infern... Din care personajele, mai ales halucina(n)tul Tom Kastelka, încearcă să se elibereze prin fabulație.

Ghețarul lui Șerban Tomșa este o năucitoare utopie negativă, o carte captivantă, cu scene vii, colorate, relateate alert, cu nerv și cu un haz rabelaisian, revelînd o lume ne bună, condusă după legi stranie și proiecte funambulești.

echivalent cu un Kaddish răsturnat: crimele sînt exhibate fără reținere, delicatețea, omenescul sînt ascunse sub un crud văl foarte uman în felul în care chiar lipsa justificării naște justificări.

Jonathan Littell reușește să joace descrierea pură (cea mai eficientă armă în redarea cruzimii, lecție învățată perfect de la Sade) cu momente de poezie, de unde reiese și succesul pe care publicul francez (antisemit prin excelență) l-a dăruit cărții. Succesul stă, cred eu, în monumentalitatea romanului, în tenacitatea lui Littell de a urmări Răul, de a-l descoperi cuibărit în carnea umanului: nuca aceasta e peste tot, poți ajunge la ea doar înălțurînd straturile de carne, asemeni lui Michelangelo în sculptură.

„Frați oameni, lăsați-mă să vă povestesc cum s-au petrecut toate acestea”: așa debutează această cronică a coborîrii în infern, al cărei prim violonist este Obersturmführerul Maximilian Aue, și care se întinde, descriind în amănunțime, de la genocidul evreilor în Polonia și Ucraina la masacrul de la Babi Yar, la bătălia de la Stalingrad și, în final, la cucerirea Berlinului de către Armata Roșie. 900 de pagini de melanj inseparabil între realitate istorică, perfect documentată, și ficțiune așa cum, repet, nu a mai văzut scena literară franceză de la *Regele Arinilor* încoace. Aue a supraviețuit războiului, iar acum povestește din sudul Franței, unde are o fabrică de dantelărie.

Trebuie reținut acest incipit, adresa-baudelairiană către cititor, pentru că are rolul unui cadru ideologic: cel ce povestește ne este frate, întru totul, iar faptele sale nu sînt altceva decît faptele oricăruia dintre noi.

» Nu ai senzația prezenței Răului în carte așa cum izbucnește ea în scrierile sinistre ale lui Tiffauges, ci o percepi abia după ce ai pătruns în țesuturile putrede (pergamentoase, zemoase) ale organelor, după ce ai fost pătruns de cîntecul insidios al Călăului (vă amintiți cartea lui Mailer, *The Executioner's Song?*), după ce ai fost prins în mîzga unui suflet chinuit care omoară pentru că nu poate iubi...

Poezie mocirloasă

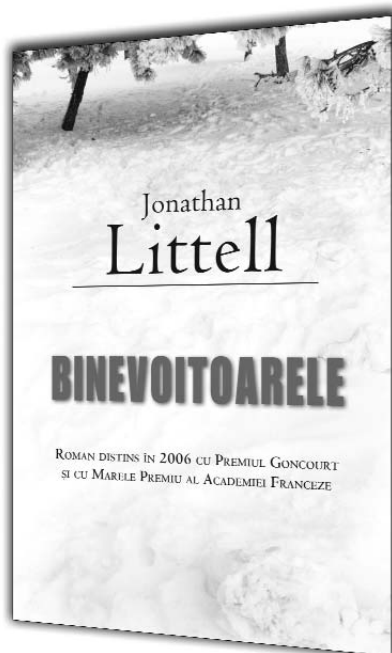
Dar vorbeam despre ochiurile de poezie mocirloasă aruncate în cuprinsul unor pasaje infernale, descriind răul cu exactitate de entomolog. Iată, de exemplu, ce capturează privirea lui Aue, după ce a luat parte la un masacru, unde a trebuit să „termine” treaba unor soldați germani cărora le tremura mîna (ne aflăm înaintea genialei inventări a gazării, care avea loc într-un camion, în faza inițial-rudimentară): „Se însera. O promoroacă groasă acoperea totul: crengile răsucite ale copacilor, ulucile gardurilor, iarba țepăună, pămîntul ogoarelor aproape golașe. Era o lume de oribile forme albe, neliniștitoare, feerice, un univers cristalin de unde viața părea alungată. Priveam munții. Vastul zid albastru bara orizontul, paznic al unei alte lumi, ascunse. Soarele, înspire Abhazia, fără îndoială, cădea dincolo de creste, însă lumina sa încă mai atingea vîrfurile, așternînd pe zăpadă somptuoase și delicate luciri roze, galbene, oranj, fucsia, trecînd delicat de la un pisc la altul. Era ceva de o frumusețe crudă, de-ți tăia răsufllarea, aproape umană, dar în același timp dincolo de orice grijă omenească. Încet, încet, undeva de parte, peste munți, marea înghițea soarele, iar culorile se stingeau una cîte una, lăsînd neaua albastră, apoi de un gri-alb, lucind potolit în noapte. Copacii înghețați apăreau în lumina farurilor ca niște creaturi în plină mișcare. M-aș fi putut crede într-un alt tărîm, acela pe care copiii îl cunosc bine, din care nu te mai întorci.”

Vă amintiți exploziile lirice ale lui Tiffauges, ce alternau cu teoretizările

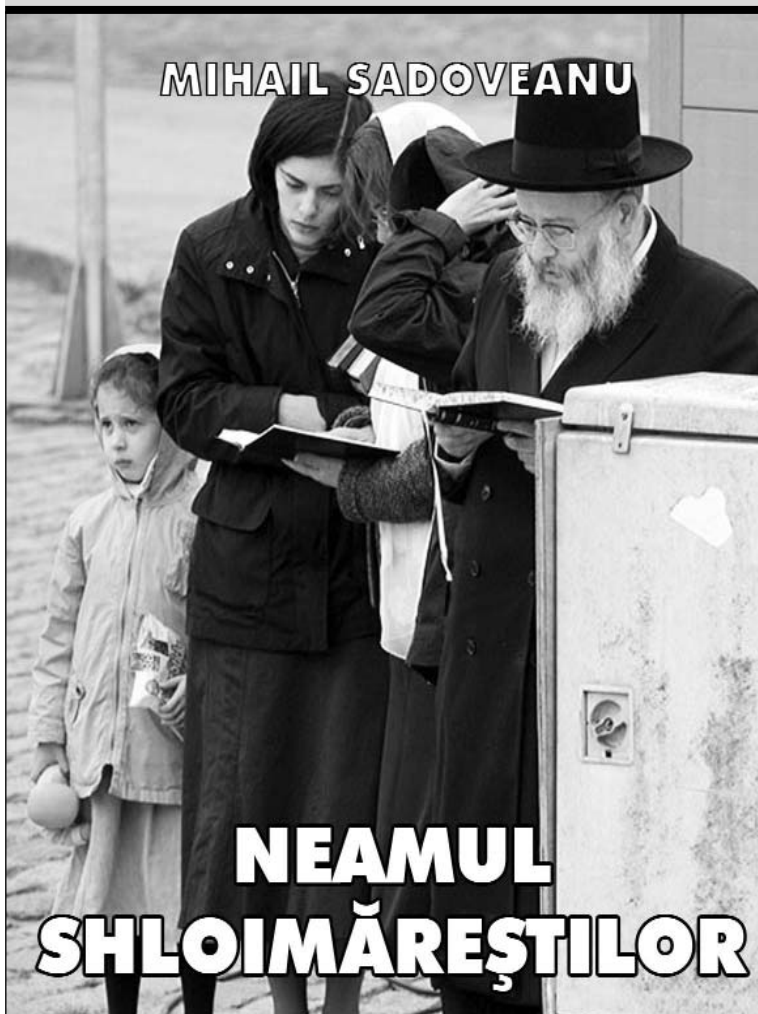
seci pe marginea iubirii sale pentru copii ca urmare a așezării sub patronajul Sfințului Cristofor, cel purtător de Iisus? Maximilian Aue trăiește cu aceeași intensitate, precum Tiffauges, amintirea propriei copilării, din care izvorăște iubirea sa nenaturală față de soră, iubire ce a dat naștere actualei (narativ) homosexualității. Nu vreau să se creadă că Littell cade pradă unui freudianism rudimentar: nu am mai citit pagini de dragoste precum sînt cele dedicate de Aue surorii sale. Interesant e faptul că atrocitățile istorice sînt reținute de Aue în cele mai mici amănunte (coșmarul e întotdeauna memorabil), pe cînd elementele care țin de latura personală a „monstrului” se descompun, pentru a se recompuce asemeni unui puzzle în care Regizorul a aruncat elemente ce țin de un alt joc.

Evoluția lui Aue de-a lungul anilor războiului urmează un traiect invers descinderii în infern. Deși pare să devină din ce în ce mai uman, mai desprins de ideologia oficială, el devine cu atît mai angrenat în mecanisme armatei, avansează în grad...

Jonathan Littell, *Binevoitoarele*, colecția „Ficțiune”, Editura Rao, 2009

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 20.00 cu Anca Baraboi și George Onofrei

Mefisto (II)

Cînd odaia lui Faust se descleiază, intrăm, odată cu omul care și-a pierdut sufletul și diavolul care i l-a cîștigat, în abisul Noptii Walpurgiei, *Walpurgisnacht*.

Încercînd să se desprindă din meleul creat, fiecare spectator își caută un unghi cît mai bun pentru o vedere cît mai panoramică. Personaje anonimizate sub capete de porci apar printre noi și ne îndrumă cu o suspectă solitudină spre sala uriașă. Privirile ne fug de la un personaj la altul: Faust (boit cu roșu pe față și deodată tînră la modul deșucheat) și Mefisto (cu o eleganță stranie, ieftină și pompoasă în același timp).

Cîteva zbuiciumate vrăjitoare despuiate și o grupă de „elevi” în ale demonismului mișcîndu-se mecanic în bănci dau fiori de groază spectatorilor cu frica lui Dumnezeu. De altfel, în orice direcție ai privi, pupila ți se mărește, în semiîntunericul brăzdat de focuri și scaldat în sînge. Diferite creaturi zburătăcesc pe sus, agățate fiind de niște coarde, și se apropie tangențial de creștetele noastre în care clocesc trecute, prezente și viitoare combinații profitabile... Toată această mișurare infernală de făpturi stranii se descompune vizual pe o scenă care, practic,

explodează. Translarea e făcută abrupt și memorabil de Silviu Purcărete: de la puritatea la contaminarea dramatică și de la închegare, coagulare, centrare simbolică la dispersia halucinogenă, într-o devălmășie demonică.

Muzica wagnerian-psihedelică (Vasile Șirli) și scenografia multifuncțională (Helmut Stürmer), costumele (Lia Manțoc) și proiecțiile video (Andu Dumitrescu) construiesc o mega-scenă a triumfului asupra omului. Pierzîndu-și sufletul, Faust a pierdut tot. Deodată, profilul lui interior (îndelung scanat și explorat în partea întii) se pierde în colcăiala generală.

Protagonistul se agită sub ochii noștri, se scâlîmbăie și se împerechează, dar nu îl

mai vedem conturat distinct. Nu-l mai simțim și nu-l mai înțelegem. Proteismul și magnetismul mefistofelic se impun încă o dată, prin prestația din nou excepțională a Ofeliei Popii. Actrița interpretează acum o tîrfă de lux și un mare păianjen roșu, cu mișcări fascinatorii ca ale creaturii din *Alien*. E lascivă și în același timp terifiantă, promițătoare în glas și guturală. A cîștigat, indiscutabil, partida. Cînd îi vedem victimele omenești (jalicul Faust, biata Margareta), nu mai simțim nici un strop de milă. Ba chiar ne vine să rîdem cu o jubilație sadică. În această stare de spirit ne întoarcem la locurile noastre, printre porcușorii amabili și fetele cu fețele vopsite.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Partea a treia și ultima parte mai „domolită”, dar nu e nici pe departe așa. Moartea lui Faust lasă în urmă un Mefisto reflexiv și îngrijorat, căzută la gînduri negre. La melancolia și deci mica slăbiciune a învingătorului, se adaugă acum efectul și mai destabilizator al unui cor de îngeri ce cîntă dumnezeiește. Nemaivînd deocamdată cu cine să se lupte, pentru al cui suflet să intre în acțiune, Mefisto este cu garda jos. „Dezactivat”, simte el însuși impulsuri de afectivitate

incontrolabilă, note ale unei melodii sufletești nebănuite, efluvii de slăbiciune omenească. Finalul îl arată în plin proces de dezagregare, în ruina accelerată a unui sistem perfect, în care s-a strecurat virusul dragostei.

Tragedia lui Faust? O cunoaștem de mult și o regăsim cotidian. Dar, în ce mă privește, trebuia să ajung la Sibiu, la extraordinarul spectacol al lui Purcărete, pentru a asista la jocul Ofeliei Popii și la drama lui Mefisto al ei.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Diablog săltăreț (2)

Veronica D. Niculescu: Mai sărbătorim? Mai chemăm personajele de basm să zburde în voie încă o dată în jurul căsuței din copac? Oricum, ele au viața lor, independentă de-a păpușarilor, de-a poveștii. Dar le-am promis trei zile și trei nopți de sărbătoare dincolo de coperte și de timp.

Emil Brumar: Cum să nu! Rareori se deschid porțile de mărgean ale Basmului. Să profităm de minunățiile dintr-însul! Vom arunca în spate un pieptene și el se va prefăce într-o pădure deasă; pe urmă vom arunca peste umăr o felie unsă cu unt și magiun și ea se va prefăce chiar în căsuța noastră din copac...

*

V.D.N.: Melcologiu bate ora 19. Buturuga e traversată între 19.01 – 19.05. La un metru de buturuga traversată de melc...

E.B.: La un metru de buturuga traversată de melc sîntem noi, personajele de basm. Stăm în cerc și povestim ce nu-i spus, ce a fost ascuns cu bună sau rea credință, din prea multă pudoare, sau din plictiseala de ne întinde întruna în explicații. Melcul travează buturuga silențios, fără să fie atent la ce vorbim, toți deodată, cam în devălmășie, cu mare poftă de amănunte și picanterii catifelate...

Piticul: Eu am un melcologiu de aur, arată mereu: ora de iarbă, apoi ora de miere, pe urmă ora de răcoare...

Smeagolița: Melcul e singura noastră șansă să avem o căsuță în copac. Să-l convingem să urce în brad! Hopa sus! Melcologiu meu de argint are minutare de sare, de piper secundare.

Șaptecapete: Căsuța din copac poate fi și într-un tei (tocmai au înflorit teii!), sau într-un nuc: am avea nuci la discreție și o umbră amăruie, densă... Sau într-un dud ca să ne deducim și mînjim cu ducele mov pe față și să facem cunoștință cu omida dudului păros!

V.D.N.: Dudul e simpatic, fiindcă poate fi și pitic. Dar nu e prea sigur. Aș propune o catalpă. Am avea nenumărate păști din care se pot face baghete magice, iar pe frunzele late se pot scrie

lungi scrisorete rulate cu grijă și legate cu fire de barbă de Pitic Bun.

Piticul: Melcologiu meu e cu baterii argintii, care au catod și anod făcute nod. Și scoate coarne boierești ca să răstoarne minut cu minut în căni de lut sau în cești!

O elevă: Și face Pitic-Pitac, Pitic-Pitac...

Smeagolița: Orologiu de balaur e-un smarald bătut în rouă. Ora exactă e cîntată de-un ciocîrlan moțat absolut necreditabil. În schimb, indicatoarele-s nuielușe de măceș care înmuguresc cu precizie la răsărit și înfloresc la amurg, la ora de *Pupilong* și *Pupilat*.

Șaptecapete: Orologiu de balaur e de fapt făcut dintr-o broască țestoasă foarte bătrînă! Capul țestoasei indică ora douăsprezece noaptea, coada ora șase după-amiaza! (Dimineața nu există la balauri, doar piticii o au sub formă de cristale șlefuite de fluturi!) Carapacele sau capacele, cum vrei să le spui, sînt încrustate cu pietre prețioase luate din comorile păzite chiar de ei, balaurii din peșteri! De obicei, aceste orologii sînt purtate în buzunarul de la jiletca de solzi sau în buzunarul de sub burtă, mic și anume făcut pentru asta de croitorii vrăjitori. Balaurii excentrici poartă orologii mari cît bostanul, în buzunarul de la piept, ora se ghicește-n mațele dovleacului portocaliu!

Ciuperçuț (tremurînd din picioruș): Eu n-am ceas. Mă orientez după *Mersul Melcurilor*.

Ciupivai (o intrusă bîrfitoare): Vai, am găsit și eu odată un *Mersul Melcurilor*, ba chiar și o carte cu numere de telefondante! Făcea numărul și-ți răspundea bomboana preferată; dacă te uitai la adresa domiciliului, deseori vedeai indicat *Cerul Gurii* sau *Stomăcel Delicat* etc.

A!, și am cunoscut o *Savarină* îndantelată-n siropuri roz, cu popou de frișcă, care zicea că-i contesă și se ducea la un *Ceai de Pătrunjel* în vizită! Ce mai sclifosită, păcat că-i era cam rupt evantaiul de scortîșoară și avea un pantofior sclîciat, cu tocul pierdut pe cine știe unde, de mergea șontic prin colb de zahăr tos, hihihii!

(va urma)

Fiii

Cartea lui Șerban Anghene, *Viața unui șef de departament povestită de fiul său Supermen*, apărută anul acesta la Cartea Românească, se înscrie cu succes în așa-numita „literatură a paternității”. Relația tată-fiu, prezentă și în acest roman, reprezintă una dintre cele mai interesante și mai spectaculoase teme din literatura universală. O carte dedicată tuturor generațiilor de tați și Supermeni. Supermen, diferit de Superman, s-a născut într-o țară „ciudată și săracă”. A fi Supermen în această țară este singura posibilitate de a merge mai departe și de a salva lumea de la dezastru.

În 2008 apărea în traducere românească romanul lui Pierre Charras, al cărui titlu, *Noapte bună, blîndul meu prinț, este un vers final din Hamlet* („Now cracks a noble heart! Good night sweet prince! And flights of angels sing to thy rest!”). Atît fiul din romanul lui Anghene, cît și cel al lui Charras întregesc galeria fiilor din literatură, după mari autori precum Shakespeare, Kafka sau Camus. Franz Kafka îi cere chiar editorului său, într-o scrisoare din 1913, să-i publice cele trei povestiri: *Fochistul*, *Metamorfoza* și *Verdictul* într-un volum cu titlul *Fiii*, susținînd că aceste trei texte „formează un tot atît interior, cît și exterior, iar pe lingă o legătură evidentă, între ele există și una tainică”. Relația fiului cu tatăl, cunoscută mai ales din celebra *Scrisoare către tata*, este o dominantă a întregii opere kafkiene.

Puțin mai tîrziu, Albert Camus va aborda și el această relație tată-fiu sau fiu-tată, în romanul neterminat *Primul om*.

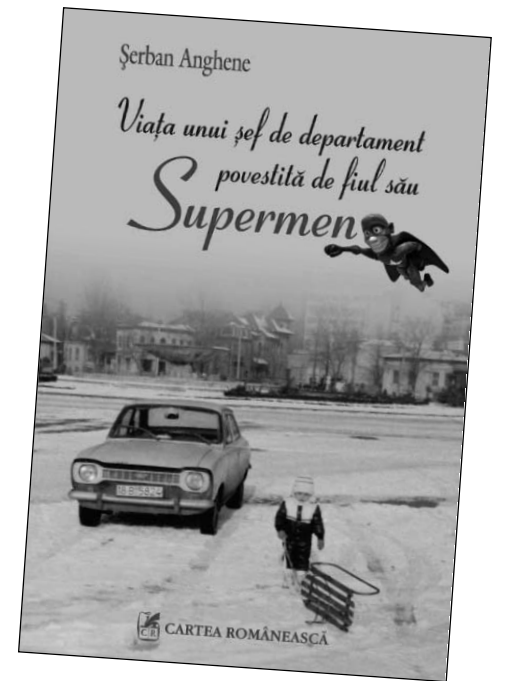
Despre un fiu este vorba și în cartea lui Pierre Charras, un scurt roman despre relația dintre un tată dispărut și un fiu care încearcă să trăiască cu povara lucrurilor nespuse. *Noapte bună, prințul meu* este o carte despre viață, despre timp și despre moarte. Cartea lui Charras nu este totuși una lacrimogenă care prezintă copilăria tipică a unui orfan de tată. Chiar dacă unui l-ar putea considera

prea patetic și cu prea multă tandrețe, *Noapte bună, blîndul meu prinț* este mai mult decît un roman sentimental, este povestea unui tată, a unui fiu și a unei relații particulare, bazată pe afecțiune, dar plină de tăceri și de taine. Fiul încearcă să alcătuiască un portret al tatălui născut în 1911, lecturînd toate scrisorile familiei sale, o familie a cărei fericire este greu de apărut. Cuvintele încearcă să acopere golul provocat de dispariția tatălui, amintirile sînt distilate, iar greșelile sînt corectate.

Un omagiu pe care fiul îl aduce tatălui, un roman al regretelor, un roman despre o relație neîmplinită și despre o iubire neîmpărțită, un roman emoționant în care fiecare dintre noi se poate regăsi cu ușurință. Pierre Charras îndrăznește prin *Noapte bună, blîndul meu prinț* să abordeze o problemă delicată, și anume problema paternității. Titlul este unul familiar, care trimite imediat la o relație personală, subiectivă.

„Metamorfoza
lui Supermen”

Romanul lui Anghene, premiat de Uniunea Scriitorilor în 2008 la Concursul de manuscrise pentru tinerii sub 35 de ani, este construit și el în jurul figurii tatălui, avînd la bază relația tată-fiu, descrisă de un tînăr de 21 de ani, ale cărui amintiri,

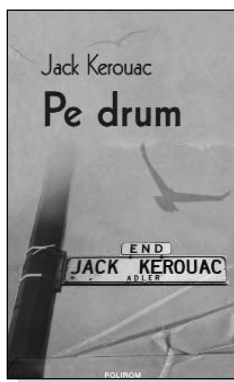

adunate în acest volum ce anunță un scriitor de mare talent, fac parte dintr-un adevărat „exercițiu de admirație”. Imaginea tatălui apare la începutul fiecărui capitol. Din start relația tată-fiu apare aici sub semnul dualității: „Să nu uitați nici o clipă că vorbind despre mine, vorbesc, de fapt, despre tatăl meu. Și vorbind despre tatăl meu, vorbesc în șoaptă despre mine”. Cea mai sugestivă în acest sens este partea a treia a romanului, intitulată „Eu și el însumi”.

Spre finalul romanului asistăm la ceea ce se poate numi „metamorfoza lui Supermen” și aflăm că de fapt salvarea lumii la care lucrează Supermen nu e decît o încercare de a retrăi poveștile tatălui, de a rememora amintirile pierdute și de a opri timpul în loc: „Toate acestea nu vor mai exista, mi-a spus cheliosul. Brazilii în care ți-ai încercat puterile de mic, derdelușul pe care te dădeai cu sania, urmele tatălui tău prin zăpadă, toate vor dispărea... lumea nu va mai avea mașini cu pedale, nici baze militare cu cer albastru în subsoluri... Poate c-ai să rămii om și-ai să lucrezi în Televiziune toată viața ta... Dar nu asta contează. Știi și tu că pentru tine, cel mai important lucru e să dai timpul înapoi cu pașpe ani. Știu, i-am răspuns. De asta ține tot, mai ales salvarea lumii”.

Șerban Anghene, *Viața unui șef de departament povestită de fiul său Supermen*, colecția „Proză”, Editura Cartea Românească, 2009, 27.95 lei

JACK KEROUAC » PE DRUM

Drumul unei generații

Pe drum, de Jack Kerouac, a fost numit romanul cult al Generației Beat. Drumul pe care îl descrie Kerouac în cartea sa este drumul unei generații, al libertății, al căutărilor și al rătăcirilor prin America anilor '50. Cu o puternică aprență autobiografică, *Pe drum* amintește de *Jurnalul pe motocicletă* al lui Che Guevara și de celebrele aventuri la bordul zgomotoasei La Pederosa a Il-a. Chiar dacă nu s-a bucurat de un

succes imediat, Jack Kerouac este considerat astăzi unul dintre scriitorii importanți ai secolului XX. *Pe drum* este romanul cel mai cunoscut al lui Kerouac.

Textele sale prezintă dorința de eliberare de convențiile sociale ale epocii și încercarea de a găsi un sens existenței, un sens pe care l-a căutat și în droguri, religie, filosofie sau în lungile sale călătorii: „Astfel a început cu adevărat experiența mea pe

TREI RĂSPUNSURI DE LA ȘERBAN ANGHENE

„Dacă Supermen s-ar apuca de epistole, scrisoarea ar începe cu *Dragă tată*“

Viața unui șef de departament... este o carte care se înscrie în rîndul „fiilor“ din literatura română. Cum privești, din acest punct de vedere, autoritatea paternă?

Sînt sigur că tata ar înțelege diferența dintre mine și Supermen și mai ales diferența dintre el și tatăl-personaj. Eu am încercat să surprind legătura aparent inexistentă între două viziuni copilărești despre supraom. Supraomul ca personaj de desene animate și supraomul de dincoace de ecran, acel supraom care așteaptă știrile de după desenele animate (într-o vreme așa erau difuzate desenele), adică persoana tatălui.

Am încercat să izolez o anumită concepție pe care am avut-o despre tatăl meu pînă destul de tîrziu, conform căreia el era un individ care putea nu numai să-i bată pe tații tuturor celorlalți colegi de la grădiniță sau de la școală, dar, probabil, dacă și-ar fi dorit, ar fi putut schimba sensul de rotație a Terrei. Pe măsură ce Supermen crește și tatăl său îmbătrânește, primul înțelege că asemănarea cu tatăl său nu stă în supraomenesc, ci în omenescul cel mai comun. Și, cel mai important, asta nu-l împiedică pe Supermen să-și privească în continuare tatăl ca pe un erou.

Cum ar începe o „Scrisoare către tata“ scrisă, bineînțeles, de Supermen?

Înainte de toate nu știu de ce i-ar mai scrie o scrisoare. I-a scris o carte întreagă, pornită tocmai din imposibilitatea de a-și formula sentimentele în două rînduri concise. La capitolul exemple de concizie am putea menționa două versuri dintr-o piesă muzicală care se află printre preferințele tatălui meu și care a constituit o sursă de inspirație indirectă pentru scrierea cărții – *Father and Son – For you will still be here tomorrow, but your dreams may not*. Dar asta este concizie tată-fiu. Tații sînt mai buni la exprimarea pe scurt.

În fine, dacă Supermen s-ar apuca de epistole, scrisoarea ar începe cu *Dragă*

tată. Cred că unul dintre farmecele cărții stă tocmai în relația firească, nesupermenică pe care Supermen o are cu tatăl său. Și cum altfel ar putea să fie într-o țară mică, ciudată și săracă în care toate sînt altfel decît te-ai aștepta.

Ai de gînd să scrii și Viața unui Supermen, povestită de tatăl său șef de departament? Spune-ne câteva cuvinte despre acest proiect?

Cred că întrebarea pornește de la un anunț pus în glumă pe blogul cărții (<http://supermen01.wordpress.com>) și care zice că peste treizeci de ani urmează să scriu cartea cu titlul de mai sus. Cred că putem fi de acord că atît Supermen, cît și tatăl șef de departament sînt simboluri. În eventualitatea că, odată cu înaintarea

în vîrstă, mă voi apropia ca semnificație umană de tatăl-șef, concomitent cu producerea unui fiu care să se creadă salvatorul lumii, tentația va fi prea mare și voi scrie această continuare. Într-un fel sau altul, probabil că nu mă voi simți complet ca scriitor pînă nu voi întoarce perspectiva, indiferent cum voi evolua ca om sau ca tată. Nu numai tații trebuie judecați, ci și Supermenii, iar drumul Supermen-tată este deschis în ambele sensuri. Este posibil ca cei care mă vor citi cînd voi avea vîrsta pe care o are acum tatăl meu (dacă voi mai exista atunci) să cunoască și drumul invers, chiar dacă nu va fi făcut dintr-o bucată și nu va purta titlul de pe blog.

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

drum, iar lucrurile care au urmat sînt prea extraordinare ca să nu le povestesc“. Kerouac este de asemenea considerat un precursor al filosofiei anilor '60. În toate cărțile sale se simte o influență considerabilă a budismului Zen al cărei adept era.

Romanul *Pe drum*, chiar dacă în prezent este apreciat la adevărata sa valoare, și-a găsit cu greu un editor. În 2001 „American Modern Library“ a inclus cartea lui Jack Kerouac în lista celor mai bune 100

romane ale secolului XX scrise în limba engleză. Publicarea romanului marchează un moment deosebit de important pentru activitatea de scriitor a lui Kerouac, care se impune ca o portavoce a Generației Beat, a tinerilor care, după război, au respins toate valorile morale și religioase ale Americii.

Inițial romanul a fost destul de bine primit de critică, dar au fost și voci care au criticat stilul lui Jack Kerouac. Una dintre aceste voci a

fost Truman Capote. Kerouac, la rîndul său, privea cu ironie metoda de lucru a lui Capote. Și conservatorii epocii l-au criticat pe Kerouac mai ales pentru faptul că susține și promovează un grup „amoral“.

Jack Kerouac reprezintă totuși imaginea unei Americi care își refuză propria identitate.

Traducere din limba engleză de Cristina Felea, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XX“, Editura Polirom, 2009, 32.95 lei

La Radio România Muzical

CENTENAR
PAUL CONSTANTINESCU

5 emisiuni:

29 iunie - 3 iulie, ora 11,15

Un omagiu adus unuia dintre cei mai importanți compozitori români

Radio
România
Muzical

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Centrul
Național
al Dansului

suntem
aici

Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul
Național
al Dansului

alternativ

HotNews

cafe deko

Cu...
minte de duminică
cu Andreea Ionescu

duminică, de la 10 la 12

Radio
România
Cultural

cultural.srr.ro

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Placebo

Nu știu vreun solist rock sau vreo trupă care exprimă printr-un singur cuvânt esența fenomenului artistic. Doar Placebo. Acest Placebo *made in England*, cu ingrediente gustate de-o omenire ce înțelege mai bine ca oricând că nu există pastile-minune, ci mai degrabă surogate. Or, în cel mai neutru caz, reclamă la chestii comerciale. Ceea ce nu e cazul cu muzica făcută de Placebo.

Uneori mi se pare inutil să scriu despre formații cunoscute, iubite, ascultate și văzute în concert la noi în țară. Placebo este una. N-ar fi greu să inventez sintagme, fraze ori „interpretări” deștepto-amuzante. Pesemne simplif, dar despre așa ceva se poate spune doar: „îmi place” sau „nu îmi place”. Cu precizarea că muzica tipilor ăștia nu e dintre acelea care pun problema la modul ori/ori. Ceea ce ascuți nu cere opțiuni definitive, poziții încrâncenate, argumente irefutabile. Rafinamentul muzicii lor impune o alegere simplă: ori îți place, și-ai spus totul, ori nu-ți place, și-atunci n-ai de ce lungi discuția. Însă farmecul ușor spumos al placebomaniei dezvăluie adâncimi surprinzătoare la o atență și repetată audiție. Sau la o re-re-reluare a videoclipurilor, desigur, cu comentariul pus ca text sub imagine, nu ca bruij al sunetului. Greu de ocolit videoclipurile, dacă vrei să pricepi care-i chestiunea cu Placebo...

M-au derutat sau deturnat, o bună parte din timpul consacrat muzicii Placebo, sonoritățile atât de familiare, desprăfuite și revigorate. Punk și new-wave, filtrate prin sensibilitatea lui David Bowie (care a și recunoscut imediat valoarea, plus afinitatea sa cu Placebo). Glam și grunge – oare se putea o combinație mai stranie? Nu e însă o combinație stranie, cită vreme forma de exprimare găsită de Brian Molko n-are nimic fals, nimic forțat, nimic contrafăcut. Și dacă uneori auzi parcă Depeche Mode, Stran-

glers ori Joy Division, mie, unuia, nu-mi sună nici a imitație, nici a pastişă, nici a citat simpatic în genul re-mixurilor intens folosite în hip-hop sau rap. E atîta naturalitate în felul cum sună Placebo, încît „pastila” are virtuți curative absolut autentice! Dar nu de puține ori generează ceva contrar vindecării. (Re)ascultați piesa din 1998, *Pure Morning*. Dacă nu vi se face pielea de găină, înseamnă că...

De fapt, această piesă poate că n-are impact fără videoclip. Să vi-l reamintesc? Tipul care vrea să se arunce în gol de la ultimul etaj al unui building new-yorkez... Și care o face, în regretul celor care îl roagă să nu... Și apoi mersul pe verticala peretelui... „My JC moment...” comentează Brian scena care a dat naștere la destule imitații (Evanescence, între ele.) Refuz să scormonesc geneza senzației fascinate ce mi-o dă acest clip. Mă scutur câteodată brusc, alungînd o umbră, speriat, ca trezit din somn pe cornișa zidului. Teama de înălțime... Încă o pot domina, încă trec examenul medical anual, deși afecțiunea nervului sciatic îmi dă o nesigurantă a tălpilor... Traversez nopți tulburate de visul în care sînt simultan și Brian, și polițistul care aleargă să-l prindă. N-am însă deloc vertijul prăpastiei cu vehicule și pietoni pe fund. Dar n-am nici „my JC moment” spectaculos...

Videoclipurile fac o pastă unicat cu muzica. Rar am văzut ceva mai echilibrat și coerent. Viziunea regiilor, precum Howard Greenhalgh sau Chris Cunningham, e consistentă și subversivă. Prin realizările lor se poate vorbi de-o artă a videoclipului bine conturată estetic. Fără materialul sonor, uneori chiar cu el, clipurile rămîn doar experimente vizuale. Ar mai fi multe de scris. Altădată. Acum, provocat de recenta realizare Placebo – *Battle for the Sun* (Vagrant, 2009) – vreau să subliniez că avem o muzică plină de mesaje, mai mult sau mai deloc subliminale.

Întrebați cum exprimă Placebo esența artistică într-un cuvînt? Aveți nevoie de-o pilulă să pricepeți?

Discurile verii: Clara Haskil și încă un concert inedit

Unul din cele mai frumoase discuri ale acestei veri este cel intitulat *Clara Haskil. Mozart, 4 concerte (nos. 9, 19, 20, 24)*, apărut recent sub eticheta Institutului Audiovizualului din Franța (INA), în colecția „Mémoire vive”. Setul de două discuri, cu remasterizări ale unor benzi din colecția prestigioasă a instituției franceze, este în același timp un mic obiect de artă, grație calității fotografiilor și prezentării sale, semnate de criticul Alain Lompech.

Este interesant de observat destinul postum al pianistei româno-elvețiene, devenită de-a lungul anilor atît o personalitate de referință în muzica lui Mozart, cît și ceea ce s-ar putea numi o valoare sigură pe piața din ce în ce mai contractată a discului. Șansa face să se fi păstrat numeroase interpretări mozartiene în cele mai diverse arhive ale radiourilor occidentale. Toate provin din perioada postbelică a pianistei, de la mijlocul celui de-al cincilea deceniu, cînd, practic, și-a modificat repertoriul de tinerete, concentrîndu-se aproape exclusiv pe lucrările lui Beethoven, Mozart și Schumann.

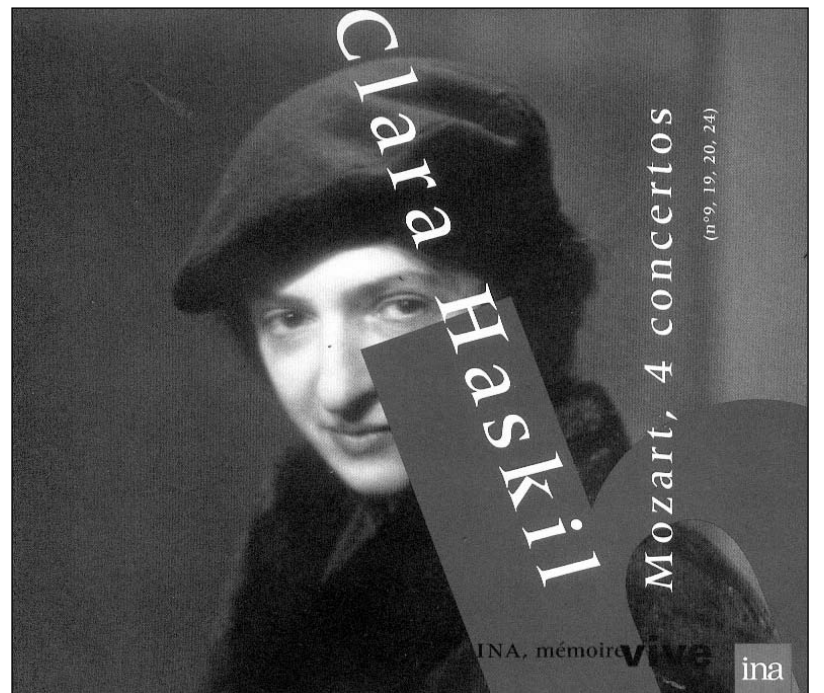
Setul INA include în ordine, un concert de la Lausanne, de la 8 iunie 1955, cu Orchestra națională a radioteleviziunii franceze, condusă de Igor Markevitch, un al doilea de la Festivalul de la Besançon, la 6 septembrie 1956, cu Orchestra Societății de Concerte a Conservatorului, dirijată de Jerzy Katlewicz, un al treilea de la 8 decembrie 1955, de la Paris, din nou cu ORTF-ul, condusă de André Cluytens și, în sfîrșit, ca bonus, un concert inedit, dat la 25 iulie 1948, în cadrul Festivalului de la Aix-en-Provence, cu Orchestra de Cadetși ai Conservatorului, sub bagheta lui Ernst Bour.

Primele trei concerte sînt cunoscute, mai recent din excelențele restaurări, însoțite de documentate prezentări, ale casei Tahra, din 2006-2007, în seria *Piano*

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

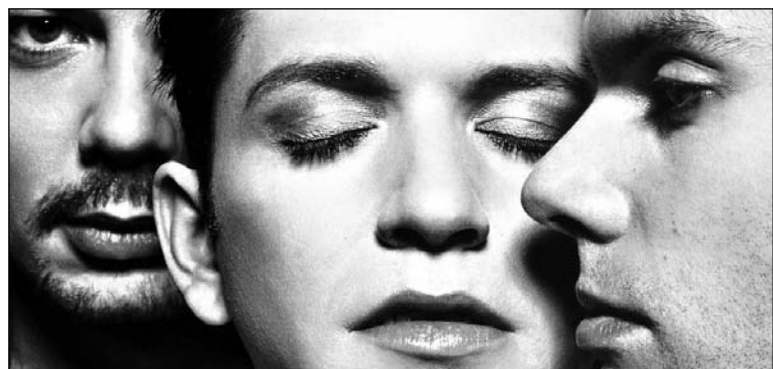

Archives. Prin urmare, interesul major al noului set îl constituie concertul inedit, No. 20 în re minor, K. 466. Din păcate, banda păstrată este deficitară, de calitate proastă. Dacă pianul se aude relativ bine și dă o imagine documentară a artei pianistei imediat după cel de-al doilea război mondial, sînt părți ale concertului în care orchestra devine aproape inaudibilă. De aici și interesul restrîns al înregistrării, aș spune pentru colecționarii fani ai Clarei Haskil și, eventual, biografii ei.

Mai interesantă este istoria prezenței Clarei Haskil în Provence, acolo unde în momentul ocupației naziste a Franței se refugiase și trăise o vreme, izolată dar protejată, în castelul contesei Pastré, de la Montredon, nu departe de Marsilia. Pe lîngă teama persecuțiilor și a deportării, Clara Haskil, în așteptarea prelungită a unei salvări dificile în Elveția, a trăit episodul unei operații delicate pentru înlăturarea unei tumori cerebrale. Benignă din fericire. După ce s-a refăcut, pianista a cîntat pentru prietenii ei în grădina castelului Montredon. Iar același concert de Mozart, regăsit acum în arhivele INA, l-a mai cîntat odată în același peisaj, în 1948, în cadrul Festivalului de la Aix-en-Provence.

Dincolo de muzica sublimă a Clarei Haskil, discul INA este foarte interesant și pentru portretul realist pe care îl face pianistei criticul Alain Lompech. Este, poate, primul care spune lucrurilor pe nume, descriind o personalitate veșnic frămîntată, „niciodată mulțumită, dotată «pentru ceartă», cum o spunea ea însăși, cu calitatea rară de a se auto-denigra, de a se diminua, de a se face dezagreabilă, pe cît era de înversunată și nesigură de ea”. Trăsături de caracter capabile să-i exasperze pînă și pe prietenii influenți pentru cariera ei, puțini fiind cei care au ajutat-o cu adevărat, cum au fost filantropul elvețian Werner Reinhart sau dirijorii Hermann Scherchen și Ernest Ansermet. Dacă biograful ei fidel și atotcunoscător Jérôme Spycket nu a distrus corespondența în limba română, așa cum i-au cerut surorile Haskil, fațetele mai puțin cunoscute ale personalității ei, parte a lor explicînd dificultățile de a demara de timpuriu o carieră și o recunoaștere meritată, vor fi revelate la un moment dat.

Deocamdată să înregistrăm însă acest nou mic monument discografic pe care INA îl ridică pianistei celei mai faimoase pe care a dat-o România.

<http://www.suplement.polirom.ro/>
**Suplementul
DE CULTURĂ**

Saptaminal de opinii si informatii privind fenomenul cultural, realizat de Editura Polirom in colaborare cu Ziarul de Iasi

 EXCLUSIV ONLINE:
Știrile SDC

Zilnic, cele mai proaspete știri din cultură

Povești din hîrtie

Ca de atîtea ori, n-am chef să scriu, mai degrabă mi-aș încălța sandalele verzi și m-aș duce să mă plimb și să tac prin ploaie. Fiindcă plouă – ba rar, ba apăsător –, iar lumea e învăluită în abur ca un ibric în care clocotește apa pentru ceai. Nu plec, dar nici nu scriu. Stau așa, cu bărbia în palmă, și din liniște se țes povești. Povești din hîrtie, modelate atent, pliate, împăturite, răsucite și cusute laolaltă cu împunsături de ac.

Dacă ar fi să spun cine le-a plăsmuit, descrierea ar suna sec. De pildă: Ioana Bohălțeanu s-a născut pe 18 octombrie 1982 la Brașov, unde a absolvit Liceul de Arte. A urmat apoi cursurile Universității Naționale de Arte din București, unde și-a dat în 2007 și masteratul în pictură. Apoi: Dinu Bodiciu este absolvent al Facultății de Arte Plastice de la Universitatea de Vest din Timișoara, cu specializare în design grafic. În urma unui curs predat de o bursieră Fulbright, a descoperit legătoria de cărți, iar în 2006 a susținut un atelier de legătorie de cărți (artistic) la European College of Liberal Arts, în Berlin. Cuvinte care spun prea puțin.

Ioana face oameni din hîrtie. Ea le spune, în glumă, fantomițe, pentru că au aceleași siluete prelungi, nedefinite, tulburi pe care ne-am obișnuit să le atribuim spectrelor. Asemănările nu se opresc, poate, aici. Învăluți în mister, oamenii din hîrtie emană energii și emoții, în ciuda faptului că nu sînt vii. Plîng, dansează, se îmbrățișează, îi simți triști sau euforici fără să poți explica *de unde știi*.

O femeie din hîrtie albastră îmbrățișează orașul printr-o fereastră îngustă. Probabil e singură, îi e dor și-așteaptă. O femeie din hîrtie albă își plînge iubirea pe-o stîncă, la mare, cu deznădejdea furtunii în larg. O femeie din hîrtie roșie face piruete zîmbind, la capătul galeriei se întrevede soarele și ea e fericită. Biografiile se redactează după sensibilități și imaginație. Oamenii de hîrtie ai Ioanei nu conțrazic pe nimeni.

Dinu coase, lipește, ciocănește, șlefuieste, țese, taie, smirgheluieste, decupează,

împătorește și capsează. Din mîinile lui ies cărți între copertile cărora oamenii vor închide gânduri scrise cu stiloul, flori presate, fotografii, liste de cumpărături, numere de telefon, secrete, declarații de iubire. Suporturi pentru vise, fiecare cu povestea sa distinctă, pe care naratorul nu uită niciodată să o împărțască lumii.

Halva de morcov și șoșonii străbunicului

De pildă, cartea Scufiței Roșii. „Piele, cațifea, sfoară, hîrtie. E curată, aranjată, cu hăinuțe apretate și căciuliță de bunica tricotate. Mama a rugat-o să meargă pînă la bunica dincolo de pădure să-i ducă bunătăți proaspăt făcute: tocăniță cu ardei roșii, supă de ceapă cu crutoane și cașcaval, șnițel de pui cu conopidă murată și cartofi la cuptor în sos de usturoi, legume gratinate precongolate, macaroane cu sos quattro-formaggi, sushi cu sos de soia și wasabi, supă de linte, friptură de vită cu dovlecel și năut în sos de curry, halva de morcov, mîncare de praz cu aripioare superioare de pui (fără piele), răcitură, clătite cu brînză dulce și stafide coapte în sos de smîntînă și coajă de lămîie, budincă de orez, griș cu lapte și scortșoară...”

Sau cartea lucrurilor de altădată. „Piele, bandă cu ochiuri, șnururi, hîrtie. (...) Globuri de Crăciun, cîteva peruci, umbreluțe și mănuși cu dantelă, un lornion, două jobene și un melon, ceasuri de buzunar cu sticla crăpată, șoșonii străbunicului, port-jartiere, corsete și evantaie

DISPLAY

Diana SOARE

din pene de struț, o veioză Tiffany ciobită, cîteva abajururi din hîrtie pictate de sora bunicii, tablouri ale familiei, vase, servicii de masă, plăpumi și pături, un microscop, o lampă de birou din timpul războiului, căluțul de lemn din copilărie, primele mele caiete de caligrafie, cîteva cursuri de Spiru Haret adunate într-o mapă de piele și tomuri groase de Nenișescu, un glob pămîntesc și multe hărți, un dulăpaș mic cu rulmenți, lumînarea de la nunta părinților și multe, multe albume cu poze.”

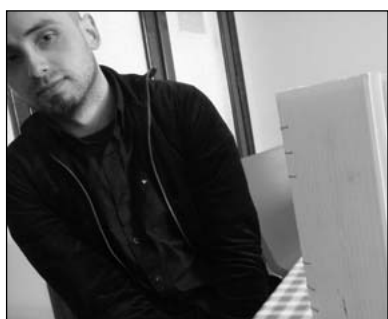
Dar nu toate cărțile lui Dinu se pot scrie și citi ca pe un basm. Cartea secretelor e ferecată pe vecie. „Are coperti din lemn cariat. La mijloc e o carte cu paginile lipite, iar copertile sînt prinse de carte și bătute în cuie, care trec prin toată suprafața. Cartea e înfășurată într-un lanț cu lacăt. Lacătul nu mai are cheiță.

Dacă cineva ar găsi cheița lacătului, ar putea să-l desfacă. Dar ar descoperi cartea bătută în cuie. Dacă le-ar scoate, ar vedea că paginile sînt lipite. Dacă ar încerca să le dezlipească, ele s-ar rupe...”

Mă duc să-mi pun sandalele verzi. Vouă vă las povești din hîrtie.

Ioana Bohălțeanu

Dinu Bodiciu

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Obiectivitate

Cine este următorul, vă rog?

Domnișoara... Noru. Noru Alexandra. Așa, extrageți, vă rog, un bilețel. Ce număr are? Ok, luați loc în bancă. Uf, ce mă omoară căldura asta. Și nu m-am pișat de dimineață. Și mor după o țigară. Fato, nici nu știu cum am acceptat să fiu în comisie pe banii ăștia. Stai puțin... domnișoara Noru, ce aveți de vorbit cu colega? Ce-ți ziceam? A, da, m-am luat cu vaca asta, parcă n-o văd că are fițuca la picior. Uite-o, și grasă, și proastă. Cînd eram de vîrsta ei eram brici, țîța țîța, curu cur. Asta, ia uite, ce lăsată e. Ziceam de bani, că-s puțini, dar la anu' are și fiu-miu bacul, tre să joc în horă. Plus că mai am niște obligații. Noru asta e pila ta? Atunci îi punem șapte, dă-o-n mă-sa!

Suneți, vă rog, domnișoară, subiectul întii. Mamă, ce am transpirat. Abia aștept vacanța. Să plec, să uit de toți dracii pe care mi-i-am făcut anul ăsta. Subiectul doi, domnișoară. Ia uite aici, oferta Carrefour, căpșuni la 5 lei. Aș lua vreo zece kile să fac dulceață, fiu-miu mînîncă dimineața. Oricum, nu-mi mai bat capul ca înainte, cînd mă apuca noaptea fierbînd conserve. Nu mai merită. Mai face soacră-mea, dar nu-i cer. Ca să ai bă ce comenta... Subiectul trei, domnișoară. Ia uite ce pantofi are, zici că-i bărbat. Pfui, sîmbăta cealaltă am nuntă, la șeful lui bărbat-miu, își însoară băiatul cu

una din Predeal. Șef, de fapt e șef numai cu numele, că dacă n-ar fi Tomniuc al meu s-ar alege praful de unitatea aia. El face dosarele, el verifică, dar asta e, dacă nu s-a dus la Academie. Plus că șeful e pila generalului, îi cară de toate. Mulțumim, domnișoară, nu prea ați fost pregătită, nota șapte. Cine urmează? Domnul Onofriescu Adelin. Fato, o fi rudă cu Onofriescu? Nu pot să-l întreb, că bate la ochi. Îi pun zece, că poate e. Mare om, mare doctor. Cred că mi-a făcut în total cîșpe întrepreri. Și nu era ca acum, trebuia să te ferești. Că pe Tomniuc nu-l interesa de ciclu, de calendar, el venea acasă și trebuia să reguleze. Niciodată nu l-am refuzat, dar a trebuit să fac avorturi de m-am ciuruit toată. Și dureri de sîn, și păr la greu. Noroc de doctor. Pe Sebilică tot cu el l-am născut. Sarcină toxică, probleme. Dar a trecut, să-l vezi ce zdrăhon e. Acum îl învîță Tomniuc despre sex, ca să-și facă datoria de tată. Dar cred că știe el mai multe ca noi, aștia bătrînii. Cu toate că multe chestii noi nu puteau să apară, Doamne iartă-mă. Doar cu poponarii, parcă nu erau atîția, pe la televizor. Erau Mihalea și Dorobanțu, plus ăla de populară. l-am zis lui Sebilică: Sebilică mamă, tu să mergi cu fete. Nota zece, domnul Onofriescu. Nu mai pot, mă piș pe mine.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruța, Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu, Elena Vladăreanu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENCICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

David

David Fishman e „cel mai celebru scriitor american nepublicat”, cel puțin așa spune, nu fără puțină ironie, Alan Fisher, unul din cei mai celebri critici gastronomici americani publicați. Nu-l știți pe David Fisher? E de înțeles, are doar 12 ani, și pînă în noiembrie anul trecut, nu auzise nimeni de el, în afară de mama editor și de tatăl fizician. Care într-o seară l-au sunat să-i spună că ajung mai tîrziu acasă și că ar fi bine să-și ia ceva de mîncare de la restaurantul oriental de jos. David a cerut voie să meargă singur la *Salumeria Rosi*, proaspăt deschis pe Amsterdam Avenue (în New York), iar părinții l-au lăsat. S-a așezat la masă, a comandat și s-a pus pe notat lucruri misterioase într-un carnet mare învelit în piele. Personalul de la bucătărie trăgea cu ochiul la minune (un copil care mîncă singur seara, într-un restaurant destul de scump din New York), clienții își dădeau coate, bucătarul-șef Casella (care avea să spună mai tîrziu despre David că e ca „un violonist excelent al cărui talent nu vine din experiență”) a venit la masa băiatului ca să facă puțină conversație. Așa a aflat că David vrea să fie critic gastronomic cînd o să fie mare și că notează restaurantele la care a fost pe o scară de la 1 la 25, la capitelele mîncare, decor, servire. Casella a devenit mare fan al băiatului după ce i-a citit cîteva din cronici, o doamnă i-a dat cartea de vizită, mama a sunat doamna a doua zi permițîndu-i unui jurnalist de la „New York Times” să scrie despre fiul ei. După ce articolul a apărut, a început și isteria. Paramount Pictures au cumpărat drepturile de a adapta povestea din articol (părerile lui David: „Nu poate să fie un film numai cu fapte. Vor fi nevoiți să adauge și ceva acțiune”), toată lumea (inclusiv Tim Zagat, creatorul „evaluării Zagat” a restaurantelor și proprietarul faimoaselor ghi-duri Zagat) a fost fermecată de simpativul puști și de frazele lui bine scrise („soul de anghinare terorizează totuși escobarul”). Toată lumea în afară de Eric Ripert, mare bucătar la restaurantul *Le Bernardin*, sceptic la ideea unui copil-critic-minune. Revista „GQ” i-a propus lui David să meargă într-o zi la *Le Bernardin* și să scrie o cronică. După un meniu copios, concluzia lui a fost: „Mi-am dat seama cu o strîngere de inimă cît de mult doare să fii hipnotizat de un bucătar care te urăște”. Dacă așa fi în locul celor de la Paramount, l-aș lăsa pe David să-și joace propriul rol, l-aș urmări în cîteva din restaurantele lui preferate, la școală, la meciurile de tenis și de fotbal (e mare sportiv), așa face ca punctul culminant să fie confruntarea dintre o sorpresă de polpo și puțin vin de Toscana, așa apropia camera nepermis de mult de figura lui de 12 ani și l-aș asculta spunînd: „Oricum, să știți că mama gătește mai bine ca toate restaurantele din lume”.

ISSN 1584-8272

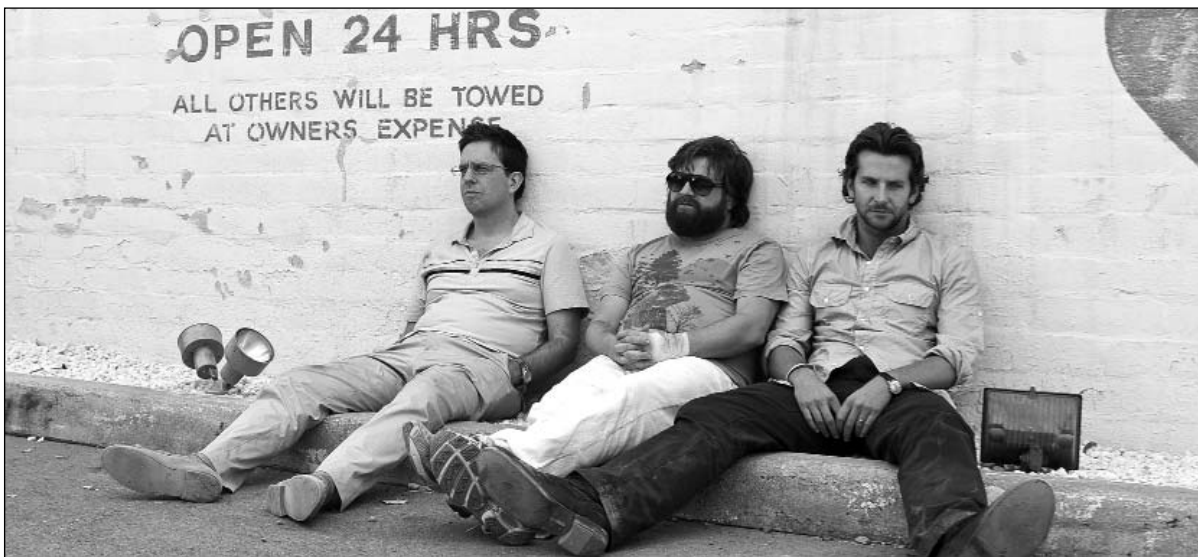
Mahmureala de după apocalipsă

FILM

Iulia BLAGA

Marea mahmureală, succes de casă și în Statele Unite, și la noi (după numărul de spectatori i-a luat-o înainte lui *Up/Deasupra tuturor*, dar după încasări e în urma lui), are deja o continuare pe țevă. Nu e de mirare. Filmul lui Todd Philips e amuzant replică cu replică și imaginativ pînă la loc comanda.

Un tînr pe cale să se însoare e dus de prietenii săi într-o excursie la Las Vegas. Un soi de petrecere a burlacilor *on the road* care se vrea benignă, dar care, din pricina unei incurcături, va fi mai mult de atît (amănunte, doar pe genericul de final). Chestia e că dimineața cei patru bărbați se trezesc în apartamentul de hotel făcut praf, cu un tigru nervos în baie, o găină în living și un nou-născut în du-lap. Înșurătelul lipsește, ca și amintirea celor întîmplate. Scenariul lui Scott Moore și Jon Lucas exploatează fiecare secundă de rolă pe care o parcurge și înainte, dar și înapoi. Mergînd din aproape în aproape, eroii transformați în detectivi de ocazie vor descifra filmul evenimentelor, mai puțin faza cu găina (dar nimănu nu pare să-i pese) – în mare grabă pentru că mirele trebuie găsit și dus la cununie –, și vor scăpa cu fața curată dintr-o cavalcadă de evenimente care pe unii dintre ei îi maturizează în sfîrșit. Ni-

Marea mahmureală/The Hangover. Regia: Todd Philips. Cu: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis

mic nu e imposibil – iar fantezia scenariștilor e egalată doar de umorul situațiilor, de savoarea replicilor și de spontaneitatea regizorului. Tipologia personajelor pe care le cunoaștem mai mult sau mai puțin din alte comedii e îmbogățită de un mafiot chinez, scund și al naibii, al cărui sadism nu se manifestă doar prin muchia palmei, dar și prin plăcerea cu care îi insultă pe cei cu kilograme în plus. Să mai zic și de Mike Tyson? Vi-l imaginați cîntînd *In the Air Tonight*? Atunci „se impune” să vedeți filmul.

Terminator: Salvarea

A patra parte a *Terminatorului* urmit de James Cameron în 1984 îl învie pe Arnold Schwarzenegger cîteva minute (de fapt, învie un program pe computer), dar lansează un personaj și un actor care pot face amîndoi carieră. Marcus Wright a fost inițial om și a fost condamnat la moarte pentru crimă, dar ulterior „reînviat”, adică transformat într-un semi-robot, semi-om al cărui scop e să distrugă rebelii. Numai că Wright (interpretat de australianul Sam Worthington) nu vrea

să omoare din momentul în care devine conștient de sine (ca orice mașină care se respectă). Oricum, e o semi-mașină nu doar cu conștiință de sine, dar și cu oarecare memorie latentă. Ce e interesant în film, dincolo de efectele speciale spectaculoase și de peisajul post-apocaliptic, e discuția pe care o propune pe marginea umanității mașinii. Pentru că azi, în ceasul al 12-lea al erei tehnologice, ne-a devenit din ce în ce mai clar, vezi Doamne, că mașina are mai mult suflet decît omul. Reformatat ca semi-robot într-o viață de apoi (post-apocaliptică), Marcus primește – de fapt, își ia singur – șansa răscum-părării păcatului pentru care a fost condamnat la moarte.

Numere fatale

O altă apocalipsă și în *Numere fatale/Knowing*. Nici asta nu poate fi evitată, deși Nicolas Cage își dă toată silința. De fapt, nu prea are ce face pentru că lucrurile se petrec peste capul lui. Undeva în spațiu se știe că Pămîntul va dispărea în urma unui cataclism. Se știe cu 50 de ani înainte ca Nicolas Cage și băiețelul

lui să intre în scenă. Dacă în *E.T.* Elliott era un „ales” pentru că E.T. îl alesese ca prieten și salvator, dar putea alege dacă să plece cu el sau nu, aici nu mai e pe vrute. „Aleșii” se poartă ca și cînd ar fi hipnotizați, ca în filmele de groază, iar iepurii sînt preferați taților pentru a fi salvați de la pieire (!). De altfel, producția regizată de Alex Proyas amestecă elementele thrillerului psihologic cu cele ale filmului-catastrofă, cu metafizica soteriologică de hypermarket și horror-ul de terasă. Rezultatul e un film care nu te umple de admirație, dar care nici nu te plictisește, pentru că intriga legată de șirul de catastrofe anunțate cu 50 de ani în urmă are darul să trezească polițistul din fiecare. Polițistul, adjectiv vreau să zic.

Terminator: Salvarea/Terminator Salvation. Regia: McG. Cu: Christian Bale, Sam Worthington, Bryce Dallas Howard

Numere fatale/Knowing, de Alex Proyas. Cu: Nicolas Cage, Chandler Canterbury, Rose Byrne

Uluitoarea pățanie a dlui Stepan Stepanovici

Cînd trenul s-a desprins de gara pustie de provincie, lunecînd încetîșor pe șine, pe dîra de traverse lăsate în urmă a apărut năuc, în goană, dl Stepan Stepanovici. Sărea cîte trei traverse deodată, transpira îngrozitor, ca și cum s-ar fi chinuit să urce cît mai repede niște scări care-l duc spre înaltul cerului. În ultima clipă, chiar cînd locomotiva s-a încordat, pufnind pe coș, amenințînd să dispară dincolo de orizont, dl Stepanovici a reușit să se agațe de ultimul vagon.

Înăuntru, a lăsat geanta și pălăria pe un loc liber. Și-a tras sufletul, ștergîndu-și îndesat fruntea cu o batistă mototolită. A scos o pieptene și l-a trecut de cîteva ori prin păr, oglindindu-se pe furiș în fereastra murdară. Și-a mîngîiat cu dosul palmei costumul prea scortșos pentru nădușeala de-afară și și-a potrivit pălăria. Apoi s-a așezat calm, sobru, a luat din geantă o pereche de ochelari și o carte, cufundîndu-se în lectură.

Tare bucuros mai era Stepan Stepanovici că nu

pierduse trenul și, odată cu el, o slujbă de cronicar la vestita „Maica Rusie culturală”. Aceasta era tot ce-și putuse dori mai frumos de la viață. Ceva carte făcuse, prost nu era, iar gîndul că din virful penei lui va curge și va fi luat în seamă rodul sensibilității personale îi creștea și mai mult respectul de sine.

În scurt timp, Stepan Stepanovici a început să pufnească, să strîmbe din nas, pîrînd indignat de ceea ce citește, dar în realitate altceva îl nemulțumea pe omul nostru: în vagon se stîrnise o

duhoare insuportabilă. A privit pe deasupra ochelarilor la călătorii din jur, încercînd să ghicească cine se face responsabil de o așa situație. Toți aveau un aspect suspect, toți îi păreau că, la o adică, erau posibili vinovați. Văzînd că duhoarea nu încetează, Stepan Stepanovici a plecat îmbufnat.

Nici n-a apucat bine să citească vreo cîteva rînduri, pe locul din următorul vagon, că iar a început să-i pută. A plecat și de-acolo. Și tot așa, oriunde s-ar fi așezat, nasul fin al lui Ste-

pan Stepanovici era agresat de un miros îngrozitor.

Refuzînd să se conformeze precum ceilalți stării de fapt, a ieșit în capătul trenului, s-a așezat între vagoane, a deschis cartea și a început să citească din ea. Din păcate, și acolo putea îngrozitor. Și nu mai era nimeni în jur care să-i spună totuși dlui Stepan Stepanovici că, din grabă, ca să prindă trenul, nu mai apucase să treacă pe la un WC și, în timp ce fugea, se scăpase în pantaloni.

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU